

## **STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY WOŹNIKI**



**SPORZĄDZIŁ:**

**BURMISTRZ WOŹNIK**

**OPRACOWANIE:**

**PRACOWNIA URBANISTYKI I ARCHITEKTURY**

**KANON Grzegorz Chojnacki**

**UL. NADARZYŃSKA 56**

**05-805 OTRĘBUSY**

**mgr inż. arch. Grzegorz Chojnacki** - kierujący pracami zespołu projektowego w składzie:

mgr inż. arch. krajobrazu Karina Konarzewska – koordynator prac projektowych

mgr inż. arch. krajobrazu Katarzyna Zantonowicz

mgr inż. Michał Niemirski

mgr inż. Małgorzata Ilczuk

mgr inż. arch. krajobrazu Ewelina Kucharska

dr inż. Małgorzata Kosewska

mgr Agnieszka Samsel

mgr inż. Mateusz Wielgat

mgr inż. arch. Anna Alberska

mgr inż. Paweł Pizio



**SPIS TREŚCI:**

**CZĘŚĆ 1 - UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO**

|                                                                                                                                                                                            |           |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>POŁOŻENIE GMINY .....</b>                                                                                                                                                               | <b>6</b>  |
| <b>ROZDZIAŁ 1</b>                                                                                                                                                                          |           |
| <b>DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENU .....</b>                                                                                                             | <b>7</b>  |
| <b>ROZDZIAŁ 2</b>                                                                                                                                                                          |           |
| <b>STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGI JEGO OCHRONY .....</b>                                                                                                                                | <b>11</b> |
| <b>ROZDZIAŁ 3</b>                                                                                                                                                                          |           |
| <b>STAN ŚRODOWISKA W TYM STAN ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, WIELKOŚCI I JAKOŚCI ZASOBÓW WODNYCH ORAZ WYMOGÓW OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO.....</b> | <b>15</b> |
| <b>ROZDZIAŁ 4</b>                                                                                                                                                                          |           |
| <b>STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ .....</b>                                                                                                        | <b>35</b> |
| <b>ROZDZIAŁ 5</b>                                                                                                                                                                          |           |
| <b>WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW W TYM OCHRONY ICH ZDROWIA .....</b>                                                                                                                  | <b>44</b> |
| <b>ROZDZIAŁ 6</b>                                                                                                                                                                          |           |
| <b>ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA .....</b>                                                                                                                               | <b>60</b> |
| <b>ROZDZIAŁ 7</b>                                                                                                                                                                          |           |
| <b>POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY.....</b>                                                                                                                                            | <b>62</b> |
| <b>ROZDZIAŁ 8</b>                                                                                                                                                                          |           |
| <b>STAN PRAWNY GRUNTÓW .....</b>                                                                                                                                                           | <b>69</b> |
| <b>ROZDZIAŁ 9</b>                                                                                                                                                                          |           |
| <b>WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH ORAZ OGRANICZENIA W ZAGOSPODAROWANIU TERENÓW WYNIKAJĄCE Z PRZEPISÓW ODREBNYCH.....</b>                                                      | <b>70</b> |
| <b>ROZDZIAŁ 10</b>                                                                                                                                                                         |           |
| <b>WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH .....</b>                                                                                                                      | <b>80</b> |
| <b>ROZDZIAŁ 11</b>                                                                                                                                                                         |           |
| <b>WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁOŻ KOPALIN, ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH ORAZ UDOKUMENTOWANYCH KOMPLEKSÓW PODZIEMNEGO SKŁADOWANIA DWUTLENKU WĘGLA.....</b>                                   | <b>81</b> |
| <b>ROZDZIAŁ 12</b>                                                                                                                                                                         |           |
| <b>WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH ..</b>                                                                                                    | <b>85</b> |
| <b>ROZDZIAŁ 13</b>                                                                                                                                                                         |           |
| <b>STAN SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, W TYM STAN STOPNIA UPORZĄDKOWANIA GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ, ENERGETYCZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI .....</b>                  | <b>86</b> |
| <b>ROZDZIAŁ 14</b>                                                                                                                                                                         |           |
| <b>ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH .....</b>                                                                                                                   | <b>93</b> |
| <b>ROZDZIAŁ 15</b>                                                                                                                                                                         |           |
| <b>WYMAGANIA DOTYCZĄCE OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ .....</b>                                                                                                                                | <b>96</b> |



## **CZEŚĆ 2 - KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO**

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| ROZDZIAŁ 1                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |     |
| KIERUNKI ZMIAN W STRUKTURZE PRZESTRZENNEJ MIASTA I GMINY ORAZ W PRZEZNACZENIU TERENÓW .....                                                                                                                                                                                                                                                                    | 98  |
| ROZDZIAŁ 2                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |     |
| KIERUNKI I WSKAŹNIKI DOTYCZĄCE ZAGOSPODAROWANIA ORAZ UŻYTKOWANIA TERENÓW W TYM TERENY WYŁĄCZONE SPOD ZABUDOWY .....                                                                                                                                                                                                                                            | 101 |
| ROZDZIAŁ 3                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |     |
| OBSZARY ORAZ ZASADY OCHRONY ŚRODOWISKA I JEGO ZASOBÓW, OCHRONY PRZYRODY, KRAJOBRAZU KULTUROWEGO, UZDROWISK .....                                                                                                                                                                                                                                               | 107 |
| ROZDZIAŁ 4                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |     |
| OBSZARY I ZASADY OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ .....                                                                                                                                                                                                                                                               | 118 |
| ROZDZIAŁ 5                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |     |
| KIERUNKI ROZWOJU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ .....                                                                                                                                                                                                                                                                                       | 124 |
| ROZDZIAŁ 6                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |     |
| OBSZARY, NA KTÓRYCH ROZMIESZCZONE BĘDĄ INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU LOKALNYM .....                                                                                                                                                                                                                                                                  | 130 |
| ROZDZIAŁ 7                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |     |
| OBSZARY, NA KTÓRYCH ROZMIESZCZONE BĘDĄ INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM, ZGODNIE Z USTALENIAMI PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA I USTALENIAMI PROGRAMÓW, O KTÓRYCH MOWA W ART. 48 UST. 1 USTAWY O PLANOWANIU I ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM Z DNIA 27 MARCA 2003 ROKU .....                                            | 131 |
| ROZDZIAŁ 8                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |     |
| OBSZARY, DLA KTÓRYCH OBOWIĄZKOWE JEST SPORZĄDZENIE MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH, W TYM OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEPROWADZENIA SCALEŃ I PODZIAŁU NIERUCHOMOŚCI, TAKŻE OBSZARY ROZMIESZCZENIA OBIEKTÓW HANDLOWYCH O POWIERZCHNI SPRZEDAŻY POWYŻEJ 400 M <sup>2</sup> ORAZ OBSZARY PRZESTRZENI PUBLICZNEJ ..... | 132 |
| ROZDZIAŁ 9                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |     |
| OBSZARY, DLA KTÓRYCH GMINA ZAMIERZA SPORZĄDZIĆ MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO, W TYM OBSZARY WYMAGAJĄCE ZMIANY PRZEZNACZENIA GRUNTÓW ROLNYCH I LEŚNYCH NA CELE NIEROLNICZE I NIELEŚNE .....                                                                                                                                                    | 133 |
| ROZDZIAŁ 10                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |     |
| KIERUNKI I ZASADY KSZTAŁTOWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ .....                                                                                                                                                                                                                                                                              | 135 |
| ROZDZIAŁ 11                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |     |
| OBSZARY SZCZEGÓLNEGO ZAGROŻENIA POWODZIĄ ORAZ OBSZARY OSUWANIA SIĘ MAS ZIEMNYCH ..                                                                                                                                                                                                                                                                             | 137 |
| ROZDZIAŁ 12                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |     |
| OBIEKTY LUB OBSZARY, DLA KTÓRYCH WYZNACZA SIĘ W ZŁOŻU KOPALINY FILAR OCHRONNY .....                                                                                                                                                                                                                                                                            | 138 |
| ROZDZIAŁ 13                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |     |
| OBSZARY POMNIKÓW ZAGŁADY I ICH STREF OCHRONNYCH ORAZ OBOWIĄZUJĄCE NA NICH OGRANICZENIA PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ, ZGODNIE Z PRZEPISAMI USTAWY Z DNIA 7 MAJA 1999 ROKU O OCHRONIE TERENÓW BYŁYCH HITLEROWSKICH OBOZÓW ZAGŁADY (DZ. U. NR 41 POZ. 412 Z PÓŹN. ZM.) .....                                                                             | 139 |
| ROZDZIAŁ 14                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |     |
| OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEKSZTAŁCEŃ, REHABILITACJI LUB REKULTYWACJI .....                                                                                                                                                                                                                                                                                         | 140 |
| ROZDZIAŁ 15                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |     |
| GRANICE TERENÓW ZAMKNIĘTYCH I ICH STREF OCHRONNYCH .....                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | 141 |
| ROZDZIAŁ 16                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |     |
| OBSZARY FUNKCJONALNE O ZNACZENIU LOKALNYM, W ZALEŻNOŚCI OD UWARUNKOWAŃ I POTRZEB ZAGOSPODAROWANIA WYSTĘPUJĄCYCH W GMINIE .....                                                                                                                                                                                                                                 | 143 |
| ROZDZIAŁ 17                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |     |
| OBSZARY, NA KTÓRYCH ROZMIESZCZONE BĘDĄ URZĄDZENIA WYTWARZAJĄCE ENERGIĘ Z ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII O MOCY PRZEKRACZAJĄCEJ 100 KW .....                                                                                                                                                                                                                       | 143 |
| SYNTEZA USTALEŃ PROJEKTU STUDIUM I UZASADNIENIE PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ .....                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 144 |



**SPIS RYSUNKÓW:**

|                                                                                                                                        |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Rysunek 1. Położenie gminy Woźniki na tle regionu.....                                                                                 | 6   |
| Rysunek 2. Obszary objęte obowiązującymi planami miejscowymi na tle gminy Woźniki .....                                                | 8   |
| Rysunek 3. Granice gminy na tle mezoregionów .....                                                                                     | 16  |
| Rysunek 4. Najważniejsze działy wodne przebiegające przez gminę Woźniki .....                                                          | 18  |
| Rysunek 5. Średnie miesięczne sumy opadów atmosferycznych w wieloleciu 1961-1990 na posterunku opadowym w Woźnikach.....               | 19  |
| Rysunek 6. Korytarze ekologiczne i obszary węzłowe sieci ECONET na tle gminy Woźniki .....                                             | 20  |
| Rysunek 7. Mapa ochrony Parku Krajobrazowego „Lasy nad górą Liswartą” .....                                                            | 23  |
| Rysunek 8. Obszary NATURA 2000 w rejonie gminy Woźniki .....                                                                           | 26  |
| Rysunek 9. Woźniki na tle mapy z 1934 roku.....                                                                                        | 35  |
| Rysunek 10. Liczba mieszkańców gminy Woźniki w latach 2000-2012 .....                                                                  | 44  |
| Rysunek 11. Udział ludności na obszarach miejskich i wiejskich Woźnik .....                                                            | 44  |
| Rysunek 12. Zmiany liczby ludności gminy Woźniki z podziałem na płeć w latach 2000-2012 .....                                          | 45  |
| Rysunek 13. Udział ludności poszczególnych grup wiekowych mieszkańców gminy Woźniki w ogóle mieszkańców gminy w latach 2000-2012 ..... | 45  |
| Rysunek 14. Gęstość zaludnienia w gminie Woźniki na tle gmin powiatu lublinieckiego .....                                              | 46  |
| Rysunek 15. Saldo migracji wewnętrznych na terenie gminy Woźniki w latach 2000-2012 .....                                              | 47  |
| Rysunek 16. Ruchy naturalne w gminie Woźniki w latach 2000-2012 .....                                                                  | 47  |
| Rysunek 17. Średnia powierzchnia użytkowa mieszkania w gminach powiatu lublinieckiego w roku 2010 .....                                | 48  |
| Rysunek 18. Udział mieszkańców gminy Woźniki w dostępie do podstawowej infrastruktury technicznej w roku 2011 .....                    | 49  |
| Rysunek 19. Wskaźnik natężenia bezrobocia na terenie gminy Woźniki w latach 2005-2012 .....                                            | 50  |
| Rysunek 20. Struktura własności gruntów gminy Woźniki .....                                                                            | 69  |
| Rysunek 21. Strefy ograniczeń w zabudowie od lotniska Katowice - Pyrzowice .....                                                       | 78  |
| Rysunek 22. Obszar gminy na tle jednolitych części wód podziemnych .....                                                               | 82  |
| Rysunek 23. Jednolite części wód podziemnych .....                                                                                     | 83  |
| Rysunek 24. Gmina Woźniki na tle GZPW .....                                                                                            | 84  |
| Rysunek 25. Schemat przebiegu planowanego odcinka autostrady A1 przez teren gminy Woźniki .....                                        | 87  |
| Rysunek 26. Przebieg dawnej linii kolejowej relacji Strzebin – Woźniki przez Psary (zaznaczony czarną linią) .....                     | 88  |
| Rysunek 27. Mapa ochrony Parku Krajobrazowego „Lasy nad górą Liswartą” .....                                                           | 110 |
| Rysunek 28. Podstawowy układ komunikacji drogowej na obszarze miasta i gminy Woźniki .....                                             | 124 |
| Rysunek 29. Podstawowy układ komunikacji rowerowej na obszarze miasta i gminy Woźniki .....                                            | 127 |
| Rysunek 30. Schemat obszarów przewidzianych do objęcia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego .....                       | 133 |

**SPIS TABEL:**

|                                                                                                                                                                                                                                    |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Tabela 1. Położenie gminy według podziału fizycznogeograficznego Polski .....                                                                                                                                                      | 15  |
| Tabela 2. Zestawienie danych na posterunku opadowym w Woźnikach (320 m n.p.m.) w latach 1961-1990.....                                                                                                                             | 19  |
| Tabela 3. Wykaz pomników przyrody na terenie miasta i gminy Woźniki .....                                                                                                                                                          | 23  |
| Tabela 4. Wykaz obszarów chronionych w sąsiedztwie gminy Woźniki.....                                                                                                                                                              | 25  |
| Tabela 5. Siedliskowe typy lasu i przyjęte dla nich gospodarcze typy drzewostanów (opracowano na podstawie aktualnych projektów uproszczonych planów urządzania lasu, planów urządzania lasu oraz inwentaryzacji stanu lasu) ..... | 27  |
| Tabela 6. Gatunki nietoperzy objęte ochroną, stwierdzone i możliwe do stwierdzenia na terenie inwestycji w Babienicy.....                                                                                                          | 31  |
| Tabela 7. Obiekty wpisane do rejestru zabytków Wojewody Śląskiego .....                                                                                                                                                            | 36  |
| Tabela 8. Liczba mieszkańców do powierzchni poszczególnych sołectw w gminie Woźniki .....                                                                                                                                          | 46  |
| Tabela 9. Liczba zwierząt hodowlanych w gospodarstwach rolnych na terenie gminy Woźniki .....                                                                                                                                      | 49  |
| Tabela 10. Powierzchnia upraw w gospodarstwach rolnych na terenie gminy Woźniki .....                                                                                                                                              | 50  |
| Tabela 11. Bezrobocie na terenie gminy Woźniki w latach 2008-2012 .....                                                                                                                                                            | 50  |
| Tabela 12. Uczniowie i absolwenci szkół na terenie gminy Woźniki w latach 2008-2012 .....                                                                                                                                          | 51  |
| Tabela 13. Dzieci korzystające z przedszkoli na terenie gminy Woźniki w latach 2008-2012 .....                                                                                                                                     | 51  |
| Tabela 14. Pomoc społeczna na terenie gminy Woźniki w latach 2008-2012 .....                                                                                                                                                       | 57  |
| Tabela 15. Działalność gospodarcza na terenie gminy Woźniki w latach 2005-2012 .....                                                                                                                                               | 58  |
| Tabela 16. Działalność gospodarcza według sekcji PKB na terenie gminy Woźniki w roku 2012 .....                                                                                                                                    | 58  |
| Tabela 17. Stan wyposażenia jednostek OSP na terenie gminy Woźniki w roku 2012 .....                                                                                                                                               | 60  |
| Tabela 18. Analiza SWOT dla gminy Woźniki .....                                                                                                                                                                                    | 62  |
| Tabela 19. Zestawienie tabelaryczne złóż na podstawie Centralnej Bazy Danych Geologicznych Państwowego Instytutu Geologicznego .....                                                                                               | 81  |
| Tabela 20. Wykaz dróg powiatowych na terenie gminy Woźniki .....                                                                                                                                                                   | 86  |
| Tabela 21. Wykaz pomników przyrody na terenie miasta i gminy Woźniki .....                                                                                                                                                         | 114 |



# **CZĘŚĆ I**

## **UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO**



Według podziału na regiony fizycznogeograficzne Jerzego Kondrackiego gmina zlokalizowana jest w obrębie dwu podprovincji: Wyżyny Śląsko-Krakowskiej (341) oraz Niziny Środkowopolskiej (318) oraz dwu makroregionów i trzech mezoregionów.

| Case | Age | Sex | Occupation | Marital Status | Education   | Religion   | Political Party | Income   | Assets   | Liabilities | Net Worth | Summary                |
|------|-----|-----|------------|----------------|-------------|------------|-----------------|----------|----------|-------------|-----------|------------------------|
| 1    | 25  | M   | Student    | Single         | High School | Catholic   | Democrat        | \$10,000 | \$5,000  | \$15,000    | \$5,000   | Student with no assets |
| 2    | 30  | F   | Teacher    | Married        | College     | Protestant | Republican      | \$20,000 | \$10,000 | \$30,000    | \$10,000  | Teacher with assets    |
| 3    | 40  | M   | Engineer   | Married        | College     | Jewish     | Democrat        | \$30,000 | \$15,000 | \$45,000    | \$15,000  | Engineer with assets   |
| 4    | 50  | F   | Homemaker  | Married        | High School | Catholic   | Republican      | \$15,000 | \$8,000  | \$23,000    | \$8,000   | Homemaker with assets  |
| 5    | 60  | M   | Retired    | Married        | College     | Protestant | Democrat        | \$25,000 | \$12,000 | \$37,000    | \$12,000  | Retired with assets    |
| 6    | 70  | F   | Retired    | Married        | High School | Catholic   | Republican      | \$18,000 | \$9,000  | \$27,000    | \$9,000   | Retired with assets    |
| 7    | 80  | M   | Retired    | Married        | High School | Protestant | Democrat        | \$12,000 | \$6,000  | \$18,000    | \$6,000   | Retired with assets    |
| 8    | 90  | F   | Retired    | Married        | High School | Catholic   | Republican      | \$8,000  | \$4,000  | \$12,000    | \$4,000   | Retired with assets    |
| 9    | 100 | M   | Retired    | Married        | High School | Protestant | Democrat        | \$5,000  | \$2,500  | \$7,500     | \$2,500   | Retired with assets    |



## Rozdział 1

### DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENU

Wg danych statystycznych GUS (Dane Statystyczne Samorządowca za rok 2012) powierzchnia miasta i gminy Woźniki wynosi 12762 ha, z czego miasto Woźniki zajmuje 7101 ha. Obszar wiejski gminy Woźniki posiada powierzchnię 5661 ha. W skład gminy wchodzi następujące sołectwa: Babienica, Kamienica, Kamieńskie Młyny, Lubsza, Piasek, Psary, oraz miasto Woźniki. W roku 2011 z sołectwa Kamienica wyodrębnione zostało nowe sołectwo Drogobycza.

W strukturze gruntów dominują:

- **użytki rolne – 5660 ha (44,3 %), w tym:**
  - grunty orne – 4175,61 ha,
  - pod zasiewami – 3416,17 ha,
  - ugory – 159,74 ha,
  - sady – 20,51 ha,
  - łąki trwałe – 1143,23 ha,
  - pastwiska trwałe – 321,24 ha,
  - zadrzewienia – 364,24 ha,
  - pozostałe grunty – 322,91 ha;
- **użytki leśne – 4929 ha (37,8 %), w tym:**
  - na terenie miasta Woźniki – 3353 ha,
  - lasów stanowiących własność Skarbu Państwa – 4341 ha.

W strukturze osadniczej miasta i gminy rolę nadrzędną pełni miasto Woźniki jako ośrodek administracji lokalnej. Miasto posiada zabytkowy układ urbanistyczny ukształtowany wokół prostokątnego Rynku i prostokątnej siatki ulic. Dominującym typem zabudowy jest zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, a w części koncentrującej się wokół Rynku i w sąsiadujących z nim kwartałach zabudowy, również zabudowa kamieniczna, będąca rodzajem zabudowy wielorodzinnej niskiej intensywności. Na obszarze miasta zlokalizowane są również obiekty usług publicznych z zakresu administracji lokalnej, zdrowia, oświaty, kultury, sportu i rekreacji. Na kanwie historycznego założenia urbanistycznego miasta narastają nowe osiedla mieszkaniowe, głównie typu jednorodzinnego. W północnej części miasta istnieje strefa gospodarcza, gdzie funkcjonuje większość zarejestrowanych na terenie miasta zakładów produkcyjnych i usługowych. Administracyjnie do miasta należą: Dyrdy, Górale – Czarny Las i Ligota Woźnicka. Są one położone z dala od rzeczywistego miejskiego założenia urbanistycznego i stanowią osiedla o charakterze wiejskich układów ruralistycznych, którymi faktycznie pozostały po włączeniu obszarów wiejskich w granice administracyjne miasta. Obszary pomiędzy poszczególnymi jednostkami osadniczymi na terenie miasta wypełniają duże przestrzenie użytków rolnych, a w południowej części miasta las. W Dyrdach, Czarnym Lesie, w sąsiedztwie istniejącej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i zagrodowej rozwijają się zespoły zabudowy letniskowej. Natomiast turystyka kwalifikowana rozwija się wokół zespołu pałacowo-parkowego w Czarnym Lesie.

Na terenie gminy osadnictwo koncentruje się w kilku miejscowościach: Piasek, Lubsza, Psary, Babienica, Kamienica, Mzyki, Kamieńskie Młyny, Pakuły. Największą miejscowością mogącą konkurować z miastem są Psary. Miejscowość Psary stanowi nie tylko silny ośrodek osadniczy, gdzie intensywnie rozwija się zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, ale również jest zapleczem usługowym na poziomie lokalnym, w zakresie usług: zdrowia, oświaty, sportu i rekreacji.

Na terenie pozostałych miejscowości zabudowa zagrodowa jest wymieszana z zabudową mieszkaniową jednorodziną. Zarówno jednej jak i drugiej często towarzyszą obiekty usługowe różnego typu. Typowo letniskowymi miejscowościami są: Okrąglik i Niwy. Natomiast turystyka kwalifikowana rozwija się jedynie wokół zespołu pałacowo-parkowego w Piasku.

Gmina ma charakter rolniczy, dlatego przemysł i produkcja zlokalizowane na terenie miasta i gminy są w większości przypadków związane z przetwórstwem rolno-spożywczym i produkcją rolniczą, w tym hodowlą, głównie drobiu. Ponadto w rejonie Kamienicy funkcjonują czynne kopalnie kruszyw pospolitych. W północnej części gminy, na terenach rolniczych rozwija się energetyka wiatrowa.

W zakresie rozwoju osadnictwa, na terenie gminy nie występują ograniczenia powodowane zagrożeniem powodziowym. Głównymi czynnikami kształtującymi zasięg obszarów zabudowanych są:

- grunty chronione, w tym trzecich klas bonitacyjnych oraz grunty leśne,
- obszary objęte ochroną na mocy ustawy o ochronie przyrody (głównie rezerwat przyrody, park krajobrazowy),
- udokumentowane złoża kruszyw i związane z nimi obszary i tereny górnicze,
- strefy sanitarne od cmentarzy,
- istniejące elektrownie wiatrowe.



Natomiast w związku z istniejącym w Pyrzowicach lotniskiem cywilnym, na obszarze gminy Woźniki występują ograniczenia w wysokości lokalizowanej zabudowy.

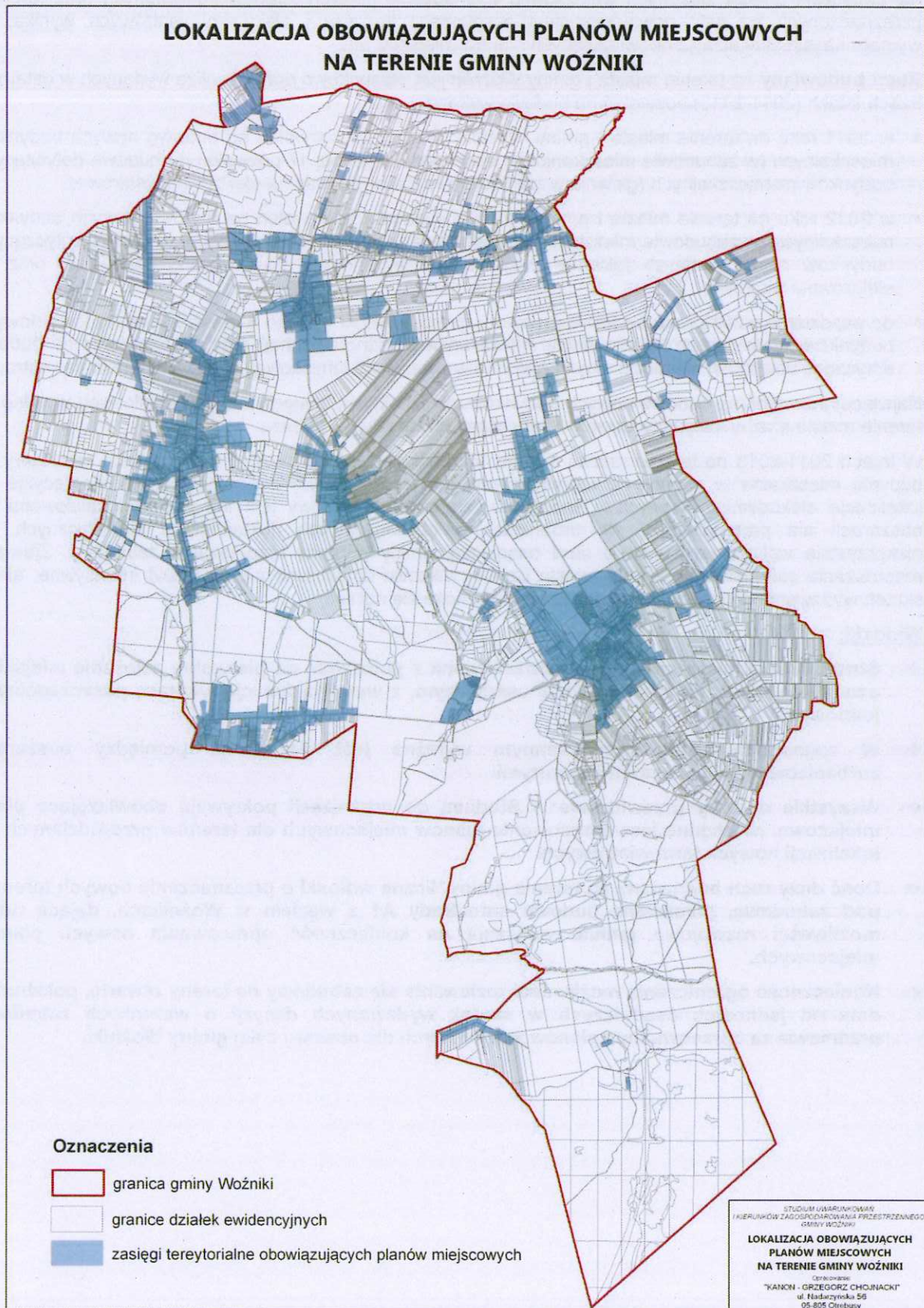
**Do dnia uchwalenia niniejszego Studium na terenie gminy obowiązywało Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Woźniki przyjęte uchwałą Nr 24/III/2002 Rady Miejskiej w Woźnikach z dnia 30 grudnia 2002 r, zmienione fragmentarycznie w 2008, a następnie w 2009 roku.** W obowiązującym dotychczas Studium wyznaczono zasięg obszarów wskazanych do rozwoju zabudowy w tym: obszary zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej z usługami, letniskowej, usługowej, produkcyjno-składowej, produkcji rolniczej. Obszary produkcji rolniczej podzielono na objęte zakazem zabudowy i z dopuszczeniem lokalizacji zabudowy. Wskazano również granice proponowanych dolesień w sąsiedztwie istniejących kompleksów leśnych, na północy i południu gminy. Generalnie, dotychczasowe Studium zakładało rozwój zabudowy w oparciu o istniejącą strukturę osadniczą gminy.

**Dla obszarów istniejącej i projektowanej zabudowy obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:**

- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Woźniki przyjęty uchwałą Nr 127/XX/1999 Rady Miejskiej w Woźnikach z dnia 16 listopada 1999 roku,
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Terenu w Woźnikach przy ul. Koziegłowskiej przyjęty uchwałą Nr 302/XXIX/2001 Rady Miejskiej w Woźnikach z dnia 28 grudnia 2001 roku,
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Terenu w Miejscowości Piasek przy ul. Bytomskiej przyjęty uchwałą Nr 303/XXIX/2001 Rady Miejskiej w Woźnikach z dnia 28 grudnia 2001 roku,
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Terenu w Miejscowości Dyrdy przy ul. Asfaltowej przyjęty uchwałą Nr 304/XXIX/2001 Rady Miejskiej w Woźnikach z dnia 28 grudnia 2001 roku,
- Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego na terenie Miasta i Gminy Woźniki przyjęty uchwałą Nr 305/XXIX/2001 Rady Miejskiej w Woźnikach z dnia 28 grudnia 2001 roku,
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Terenu w Woźnikach przy ul. Dworcowej przyjęty uchwałą Nr 306/XXIX/2001 Rady Miejskiej w Woźnikach z dnia 28 grudnia 2001 roku,
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Terenu w Woźnikach przy ul. Dworcowej przyjęty uchwałą Nr 307/XXIX/2001 Rady Miejskiej w Woźnikach z dnia 28 grudnia 2001 roku,
- Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego na terenie Miasta i Gminy Woźniki przyjęty uchwałą Nr 308/XXIX/2001 Rady Miejskiej w Woźnikach z dnia 28 grudnia 2001 roku,
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Terenu w Czarnym Lesie przyjęty uchwałą Nr 309/XXIX/2001 Rady Miejskiej w Woźnikach z dnia 28 grudnia 2001 roku,
- Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego na terenie Miasta i Gminy Woźniki przyjęty uchwałą Nr 310/XXIX/2001 Rady Miejskiej w Woźnikach z dnia 28 grudnia 2001 roku,
- Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego na terenie Miasta i Gminy Woźniki przyjęty uchwałą Nr 311/XXIX/2001 Rady Miejskiej w Woźnikach z dnia 28 grudnia 2001 roku,
- Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Poszczególnych Miejscowości Gminy Woźniki przyjęty uchwałą Nr 234/XXI/2004 Rady Miejskiej w Woźnikach z dnia 30 grudnia 2004 roku,
- Zmiana Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Poszczególnych Miejscowości Gminy Woźniki przyjęta uchwałą Nr 72/VI/2007 Rady Miejskiej w Woźnikach z dnia 29 marca 2007 roku,
- Zmiana Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Poszczególnych Miejscowości Gminy Woźniki przyjęta uchwałą Nr 102/VIII/2007 Rady Miejskiej w Woźnikach z dnia 18 czerwca 2007 roku,
- Zmiana fragmentu Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego w miejscowości Woźniki przyjęta uchwałą Nr 73/VI/2007 Rady Miejskiej w Woźnikach z dnia 29 marca 2007 roku,
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Obejmujący Wyodrębnione Tereny Przeznaczone Pod Eksploatację Surowców Mineralnych Położone w Miejscowości Kamienica w Gminie Woźniki przyjęta uchwałą Nr 213/XIX/2008 Rady Miejskiej w Woźnikach z dnia 26 czerwca 2008 roku,
- Zmiana Fragmentów Miejscowego Planu zagospodarowania Przestrzennego Poszczególnych Miejscowości Gminy Woźniki przyjęta uchwałą Nr 212/XIX/2008 Rady Miejskiej w Woźnikach z dnia 26 czerwca 2008 roku,
- Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego obejmujący nowe tereny na obszarze Miasta i Gminy Woźniki przyjęty uchwałą Nr 404/XXXVIII/2010 Rady Miejskiej w Woźnikach z dnia 29 marca 2010 roku,
- Zmiana Fragmentów Miejscowego Planu zagospodarowania Przestrzennego Poszczególnych Miejscowości Gminy Woźniki przyjęta uchwałą Nr 403/XXXVIII/2010 Rady Miejskiej w Woźnikach z dnia 29 marca 2010 roku.

**Rysunek 2. Obszary objęte obowiązującymi planami miejscowymi na tle gminy Woźniki**







Na podstawie analizy złożonych wniosków o wyznaczenie nowych terenów budowlanych oraz terenów przeznaczonych na cele powierzchniowej eksploatacji kruszyw i elektrowni wiatrowych wynika, że wymagana jest aktualizacja obowiązujących planów miejscowych.

**Ruch budowlany** na terenie miasta i gminy Woźniki jest stosunkowo duży. Analiza wydanych w ostatnich trzech latach (2011-2013) pozwoleń na budowę wykazała, że:

- w 2011 roku na terenie miasta i gminy Woźniki wydano 35 pozwoleń na budowę nowych budynków mieszkalnych (w zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej) oraz 17 pozwoleń na budowę dotyczących budynków niemieszkalnych (głównie w zabudowie letniskowej) oraz na elektrownie wiatrowe;
- w 2012 roku na terenie miasta i gminy Woźniki wydano 25 pozwoleń na budowę nowych budynków mieszkalnych (w zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej) oraz 10 pozwoleń na budowę dotyczących budynków niemieszkalnych (głównie w zabudowie letniskowej, usługowo-przemysłowych) oraz na elektrownie wiatrowe;
- do października 2013 roku na terenie miasta i gminy Woźniki wydano 8 pozwoleń na budowę nowych budynków mieszkalnych (w zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej) oraz 4 pozwolenia na budowę dotyczące budynków niemieszkalnych (głównie w zabudowie letniskowej) oraz na elektrownie wiatrowe.

Najwięcej pozwoleń na budowę nowych budynków mieszkalnych, usługowych, przemysłowych wydano na terenie miasta oraz w miejscowościach: Psary, Kamieńskie Młyny i Lubsza.

W latach 2011-2013 na terenie miasta i gminy Woźniki wydano 32 decyzje o warunkach zabudowy na budynki mieszkalne w zabudowie jednorodzinnej lub na zabudowę zagrodową oraz trzy decyzje na lokalizację elektrowni wiatrowych. Oznacza to, że część zabudowy jest lub będzie lokalizowana na obszarach nie przewidzianych do urbanizacji w obowiązujących dokumentach planistycznych, co niekorzystnie wpływa na strukturę sieci osadniczej gminy poprzez rozpraszanie zabudowy. Zjawisko rozpraszania zabudowy na terenie miasta i gminy Woźniki dotychczas nie było zbyt intensywne, ale w skutek wydawania decyzji o warunkach zabudowy może się nasilać.

#### **Wnioski:**

- ❖ **Struktura osadnicza gminy jest ukształtowana z podziałem na pierwotne założenie miejskie i osady wiejskie o zwartym układzie osadniczym, z wyraźną funkcją wiodącą poszczególnych jednostek.**
- ❖ **W zagospodarowaniu przestrzennym wyraźna jest delimitacja pomiędzy obszarami zurbanizowanymi i obszarami otwartymi.**
- ❖ **Wszystkie obszary przewidziane w Studium do urbanizacji pokrywają obowiązujące plany miejscowe. Niezbędne jest opracowanie planów miejscowych dla terenów przewidzianych do lokalizacji nowych farm wiatrowych.**
- ❖ **Dość duży ruch budowlany na terenie gminy, liczne wnioski o przeznaczenie nowych terenów pod zabudowę, planowana budowa autostrady A1 z węzłem w Woźnikach, dająca nowe możliwości rozwojowe gminie wskazują na konieczność opracowania nowych planów miejscowych.**
- ❖ **Konieczność ograniczenia możliwości rozlewania się zabudowy na tereny otwarte, położone z dala od jednostek osadniczych w skutek wydawanych decyzji o warunkach zabudowy przemawia za opracowaniem planów miejscowych dla obszaru całej gminy Woźniki.**



## Rozdział 2

### STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGI JEGO OCHRONY

W przestrzeni gminy Woźniki istnieje wyraźna granica pomiędzy obszarami zabudowanymi i obszarami otwartymi.

#### Tereny zainwestowane:

Osadnictwo na terenie gminy ma charakter skupiony. Osady są równomiernie rozmieszczone na obszarze całej gminy. Najważniejszą i największą jednostką osadniczą jest pierwotne założenie miejskie Woźniki.

Historyczny układ urbanistyczny Woźnik ukształtował się wokół prostokątnego Rynku, którego w południowo-zachodniej części zlokalizowany jest kościół stanowiący dominantę przestrzenną. Wokół Rynku zabudowa kamieniczna przechodząca w jednorodzinna tworzy kwartały zabudowy na planie prostokąta. Najnowsza zabudowa jednorodzinna rozwijająca się na obrzeżach miasta, również posiada zwarty charakter.

Natomiast osady wiejskie oraz osiedla na terenie miasta będące historycznie wsiami, jak: Dyrdy, Ligota Woźnicka, Czarny Las posiadają charakter wsi łańcuchowych (Kamieńskie Młyny) oraz wielodrożnicowych. Pierwotne układy ruralistyczne są czytelne, a nowa zabudowa rozwija się poprzez ich uzupełnianie lub „obrastanie” istniejących założeń osadniczych. W ostatnich latach, poprzez realizację zabudowy w oparciu o obowiązujące dokumenty planistyczne, na terenie gminy zaczęły rozwijać się układy ulicowe w sąsiedztwie poszczególnych wsi. Przykładem mogą być: Mzyki, Kamieńskie Młyny (wzdłuż drogi łączącej miejscowość z drogą wojewódzką nr 908), Czarny Las.

Zabudowa rozproszona na terenie gminy w zasadzie nie występuje, co ma szczególne znaczenie dla jakości krajobrazu.



Fot. 1. Widok na miasto Woźniki



Fot. 2. Zabudowa kamieniczna w Woźnikach



Fot. 3. Rynek w Woźnikach



Fot. 4. Zabudowa pierzejowa w Lubszy





Fot. 5. Nowe osiedla mieszkaniowe w Woźnikach



Fot.6. Zabudowa rozproszona obok Kamienicy

W strukturze zabudowy miejskiej dominuje zabudowa mieszkaniowa – kamieniczna w historycznej części miasta tworząca wyraźnie ukształtowane pierzeje ulic, oraz jednorodzinna przechodząca miejscami w zagrodową na obrzeżach. Zabudowa kamieniczna to zabudowa dwu- trzykondygnacyjna, często z lokalami usługowymi w parterach budynków. Część zabytkowych kamienic wymaga remontów. Na zapleczeniach budynków tworzących pierzeje ulic wykształciły się indywidualne podwórza, często z zabudową gospodarczą i garażową. Wśród budynków jednorodzinnych również dominują budynki dwukondygnacyjne, lecz najczęściej są to budynki wolnostojące, z użytkowym poddaszem. Na osiedlach mieszkaniowych z lat 70 i 80 dominują budynki z dachami płaskimi lub kopertowymi.

Na obszarach wiejskich zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna miesza się z zabudową wielorodzinną. Budynki mieszkalne, bez względu na rodzaj zabudowy, usytuowane są w pierwszej linii zabudowy od drogi, a za nimi rozciągają się zabudowania gospodarcze.

Wysokość zabudowy na obszarze gminy jest wyrównana. Elementami dominującymi w przestrzeni są najczęściej, obiekty użyteczności publicznej, obiekty sakralne i obiekty zabytkowe.



Fot. 7. Kościół w Woźnikach



Fot. 8. Kościół na cmentarzu w Woźnikach



Fot. 9. Kościół w Lubszy



Fot. 10. Hala sportowa w Woźnikach



Fot. 11. Pałac w Czarnym Lesie



W ostatnich latach na terenie gminy rozwijają się osiedla zabudowy letniskowej, która często przybiera formę zabudowy całorocznej jednorodzinnej.

**Wnioski:**

- ❖ Nowe inwestycje powinno się realizować jako uzupełnienie istniejących przestrzeni zainwestowanych, w celu eliminacji zabudowy rozproszonej.
- ❖ Nowe inwestycje nie powinny być lokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie granicy lasów, tak aby w otoczeniu lasów dominowały naturalnie zachodzące procesy ekologiczne.
- ❖ Korzystne dla ładu przestrzennego jest stosowanie tradycyjnych form architektonicznych, materiałów i kolorystyki zharmonizowanej z otaczającą zabudową i krajobrazem, jednak nie jest wykluczona lokalizacja obiektów o nowoczesnych kształtach i detalu architektonicznym, ale wyłącznie w wybranych, szczególnych rejonach miasta i gminy, w sposób niekolidujący z istniejącą zabudową.

**Tereny otwarte:**

Tereny otwarte na obszarze miasta i gminy Woźniki tworzą głównie pola uprawne, trwałe użytki zielone oraz lasy. W granicach miasta i gminy istnieją dwa duże kompleksy leśne – w północnej i południowej części gminy, oraz nieco mniejszy w zachodniej części gminy, w rejonie miejscowości Czarny Las. Na pozostałym obszarze kompleksy leśne w zasadzie nie występują. Cała centralna część gminy to pola uprawne z płacami większych użytków zielonych, głównie wzdłuż rzek i strumieni oraz obszarów zmeliorowanych. Na terenie gminy nie ma też większych rzek, ani jezior, które istotnie wpływałyby na krajobraz przestrzeni otwartych. Na terenie użytków rolnych w rejonie Kamienicy rozpoczął się proces lokalizowania elektrowni wiatrowych. W tym samym rejonie trwa powierzchniowa eksploatacja kruszyw pospolitych. Eksploatacja jest prowadzona metodą odkrywkową. W wyrobiskach poeksploatacyjnych tworzą się sztuczne zbiorniki wodne. Obecnie w tym miejscu teren został zdegradowany, lecz w przyszłości wskutek rekultywacji, ma szanse na pełne przywrócenie właściwych walorów krajobrazowych.



Fot. 12. Widok na pola uprawne w gminie Woźniki



Fot. 13. Użytki zielone na południe od miasta Woźniki



Fot. 14. Widok na pola uprawne w gminie Woźniki



Fot. 15. Zadrzewienia śródpolne





Fot. 16. Widok na pola uprawne i lasy w Woźnikach



Fot. 17. Elektrownie wiatrowe koło Kamienicy

#### **Wnioski:**

- ❖ Z uwagi na pełnione funkcje krajobrazowo-przyrodnicze oraz wartości gospodarcze (w gminie przeważają gleby wysokich klas bonitacyjnych) wskazuje się pozostawienie jak największej części omawianych terenów w dotychczasowej formie użytkowania bez zabudowy.
- ❖ Z uwagi na wartość przyrodniczo krajobrazową jaką pełnią trwałe użytki zielone oraz zadrzewienia śródpolne należy je pozostawić w dotychczasowym użytkowaniu oraz umożliwić proces naturalnego tworzenia się zadrzewień śródpolnych.
- ❖ Na zwartych obszarach pól uprawnych i użytków zielonych dopuszczalne jest lokalizowanie elektrowni wiatrowych.
- ❖ Tereny leśne nie powinny podlegać przekształceniom i zabudowywaniu.
- ❖ Gospodarkę leśną należy tu prowadzić zgodnie z planami zagospodarowania i urządzania lasów oraz stopniowo zmniejszać udział sosny i wprowadzać buk oraz inne gatunki właściwe dla warunków siedliskowych, klimatycznych i terenowych.
- ❖ Powinno się zwiększyć powierzchnię leśną, szczególnie powiększać i łączyć rozdrobnione fragmenty lasów wkraczających pomiędzy użytki rolne na glebach niskich klas bonitacyjnych (V i VI).
- ❖ Tereny zdegradowane w skutek powierzchniowej eksploatacji muszą zostać zrekultywowane.



### Rozdział 3

## STAN ŚRODOWISKA W TYM STAN ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, WIELKOŚCI I JAKOŚCI ZASOBÓW WODNYCH ORAZ WYMOGÓW OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

### Klasyfikacja fizyczno-geograficzna i geomorfologia:

Ciekawe jest położenie gminy Woźniki na tle podziału fizycznogeograficznego opracowanego przez Jerzego Kondrackiego i zmodyfikowanego przez Andrzeja Richlinga. Leży ona w obrębie dwóch podprovincji, dwóch makroregionów i trzech mezoregionów.

Tabela 1. Położenie gminy według podziału fizycznogeograficznego Polski

|               |                                                       |                              |
|---------------|-------------------------------------------------------|------------------------------|
| PROWINCJA:    | Wyżyny Polskie                                        | Niż Środkowoeuropejski       |
| PODPROWINCJA: | Wyżyna Śląsko – Krakowska (341)                       | Niziny Środkowopolskie (318) |
| MAKROREGION:  | Wyżyna Woźnicko – Wieluńska (341.2)                   | Nizina Śląska (318.5)        |
| MEZOREGION:   | Obniżenie Liswarty (341.22)<br>Próg Woźnicki (341.23) | Równina Opolska (318.57)     |

Obniżenie Liswarty (**341.22**) obejmuje północną część gminy. Obniżenie to zostało wymodelowane w łałach i łałupkach retyko-liasowych, miejscami także w łałach kajpru. Rzeźbę obszaru stanowi płaska, miejscami falista wysoczyzna połodowcowa zbudowana z utworów piaszczystych. Rozcina ją rzeka Kamieniczka i górny odcinek Liswarty. Wysokość bezwzględna waha się od 365 m n.p.m. (Góra Grójec koło Psar) do 283 m n.p.m. (dolinka Kamieniczki), deniwelacje dochodzą do 82 m, spadki terenu 0-2%.

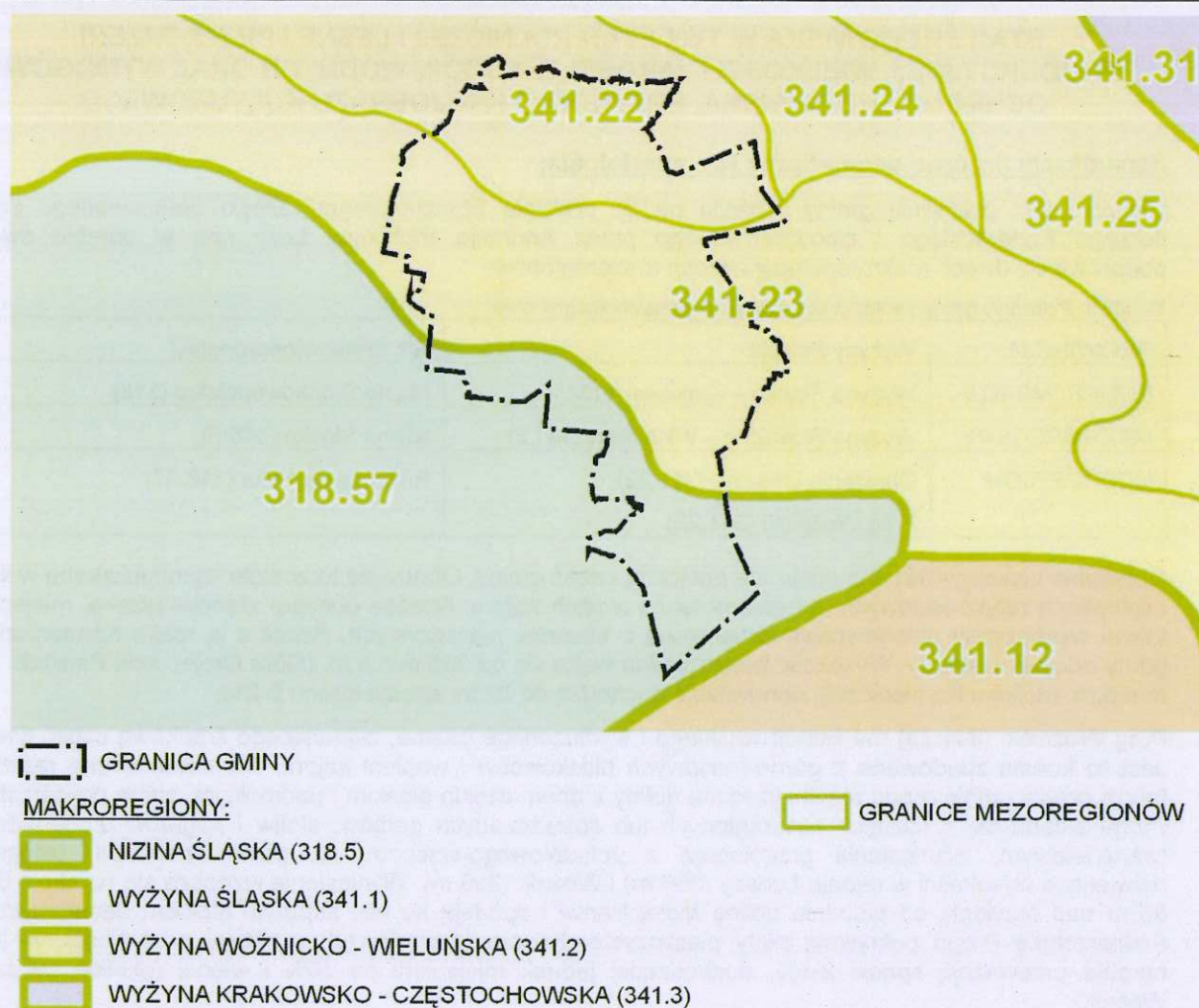
Próg Woźnicki (**341.23**) ma kształt wąskiego i wydłużonego pasma, zajmującego środkową część gminy. Jest to kuesta zbudowana z górnio-triasowych piaskowców i wapieni kajpru. Ma urozmaiconą rzeźbę - falistą powierzchnię progu rozcinając liczne doliny z dnem często płaskim i podmokłym, sama powierzchnia Progu składa się z licznych zaokrąglonych lub spłaszczonych garbów, stoliw i pagórów o charakterze twardestw. Wzniesienia przebiegają z południowego-wschodu na północny-zachód, osiągając największe wysokości w rejonie Lubszy (366 m) i Woźnik (359 m). Wyniesienia wznoszą się na około 60 – 80 m nad przyległą od południa dolinę Małej Panwi i opadają ku niej stromym stoki denudacyjnym. Powierzchnię Progu pokrywają płyty piaszczysto-gliniaste (czwartorzęd) o różnej miąższości. W jego obrębie przeważają spadki 2-5%, dochodzącej jednak miejscami do 10% i więcej (okolice Lubszy i Woźnik).

Równina Opolska (**318.57**) na niej, a dokładnie w jej wschodniej części zwanej Obniżeniem Małej Panwi, leży południowa część gminy. Obniżenie to powstało w łałach i łałupkach kajpru. W osi obniżenia płynie rzeka Mała Panew zbierająca wody licznych dopływów biorących początek w Progu Woźnickim. Rzeźba obszaru jest niezwykle monotonna. Panują tu rozległe zalesione powierzchnie rozcięte dolinami rzecznyymi o podmokłym i łąkowym dnie. Spadki terenu wahają się między 0-2%. (Powszechna inwentaryzacja przyrodnicza Miasta i Gminy Woźniki, 1993 r.).

Warunki fizyczno-geograficzne gminy można uznać za bardzo zróżnicowane, co przekłada się na warunki glebowe, użytkowanie, warunki klimatyczne, a także budowę geologiczną.



Rysunek 3. Granice gminy na tle mezoregionów



dane: opracowanie własne oraz warstwa informacyjna Centralnej Bazy Danych Geologicznych –  
<http://bazagis.pgi.gov.pl/dwm/>

#### **Budowa geologiczna:**

Obszar gminy położony jest w obrębie monokliny Śląsko-Krakowskiej. Monoklina zbudowana jest ze skał permu i triasu, w części wschodniej i północnej także z jury. Granice monokliny wyznaczają od północy - rów Wielunia (na przedłużeniu elewacji przedborskiej, rozdzielającej nieckę miechowską i łódzką), Wrocław przez Wieruszów, Wieluń, Pajęczno; północny-zachód - od Wrocławia przez okolice Niemodlina, Krapkowic, Strzelec Opolskich, okrąża Górnośląskie Zagłębie i przez okolice Trzebini dochodzi do Wisły. Monoklina rowami tektonicznymi została podzielona na cztery części: krakowską (południową; od zapadliska po Rów Krzeszowicki), olkuską (od Rowu Krzeszowickiego do rowu Wolbromia), zawierciańską (od rowu Wolbromia do Szczekocin), częstochowską (od rowu Wielunia do Szczekocin).

Najstarszymi utworami stwierdzonymi na omawianym obszarze są utwory triasowe: wapień muszlowy zbudowany z wapni i dolomitów z przewarstwieniami łupków pod utworami kajpru lub pod utworami czwartorzędowymi oraz utwory kajpru wykształcone w postaci ilów pstrych, ilułowców czerwonych z przewarstwieniami piaskowców. Nawiercona miąższość utworów wapienia muszlowego wynosi od 20 do 43 metrów natomiast utworów kajpru wynosi 136-180 m.

W rejonie Czarne Lasu występują ropy szaro-zielone, gliny, żwiry kwarcowe oraz piaski i piaskowce żelaziste doggeru.

Na całym obszarze gminy rozprzestrzenione są utwory czwartorzędowe, które charakteryzuje zmienna miąższość – od kilkunastu centymetrów do kilku metrów. Utwory plejstoceńskie wykształcone są w postaci piasków różnoziarnistych z głazami akumulacji lodowej, gliny piaszczyste miejscami pylaste.



W Dolinie Małej Panwi znaczne powierzchnie zajmują piaski rzeczne terenów akumulacyjnych. Utwory holoceneskie reprezentowane są przez mady i piaski rzeczne oraz torfy występujące w dolinach rzek.

#### **Wody powierzchniowe:**

Sieć rzeczna gminy jest dobrze rozwinięta. Część południową i środkową gminy odwadnia rzeka Mała Panew z prawobrzeżnymi dopływami: Babieniczka, Ligocki Potok, Łana. Część północna odwadniana jest przez rzekę Kamieniczkę – dopływ Warty oraz górny odcinek rzeki Liswarty.

Potoki i rzeczki, poza Małą Panwią, płynące przez obszar gminy posiadają tu swoje źródła, a nieco pagórkowaty teren powoduje, że przy nagłych oberwaniach chmur skutki deszczu stwarzają lokalne podtopienia, których rozmiarów nie da się policzyć (Ekspertyza dotycząca rozwiązań planistycznych w rejonach zagrożeń powodziowych gminy Woźniki, 2000 r.).

W okolicach Kamienicy ma swoje źródła Potok Kamieniecki - dopływ rzeki Kamieniczki, która płynąc w kierunku wschodnim do granicy z Pakułami, przebywa trasę ponad 5 km. Został on uregulowany na potrzeby rolnicze, a więc koryto mieści wody letnie. Jednak po śnieżnych zimach i nagłych ociepleniach, a także przy długotrwałych deszczach lub „oberwaniach chmury” w tym rejonie jego wody mogą występować z koryta. Podobnie do Kamieniczki zachowuje się rów melioracyjny płynący przez Czarny Las. W obydwu wypadkach sytuację poprawiają występujące tam stawy.

Mała Panew, do której wpada znaczna część cieków w gminie, płynie przez tereny leśne i w pobliżu osad leśnych. Na krótkim odcinku, przy ujściu potoku Łana, na prawym brzegu, koryto Małej Panwi zostało uregulowane w latach sześćdziesiątych, przy czym odnosi się to głównie do odcinka leżącego poza granicami opracowania. Przekrój koryta na tym odcinku mieści wody letnie, większe wody płyną doliną niezabudowaną.

Potok Łana o całkowitej długości przekraczającej 9 km bierze swój początek powyżej osady Głazówka będącej dziś częścią Woźnik. Przez miasto płynie odcinkami uregulowanymi zabudową domów, a właściwie budynkami gospodarczymi o fundamentach lub murach zlokalizowanych najczęściej bezpośrednio na końcu skarpy potoku. Koryto nie ma jednak jednakowej szerokości, kamieniste dno nie posiada również uregulowanego spadku.



Fot. 18, 19. Rzeka Łana w Woźnikach

Poniżej miasta, aż do ujścia na prawym brzegu Małej Panwi koryto uregulowano dla potrzeb rolnictwa. Spadek dna wyrównano zabudową drewnianą z ubezpieczeniem skarp. Ubezpieczenie stopni nie zdało egzaminu. Szerokość dna przy ujściu do Małej Panwi przekracza 1,5 m. Powyżej miasta koryto Łany nie jest uregulowane, ale w dolinie potoku zbudowane są stawy.

Potok Ligocki, o całkowitej długości wynoszącej ok. 12 km, bierze swój początek pod wsią Mzyki. Płynie obok Ligoty Woźnickiej, Sulowa i Śliwy. Jest prawobrzeżnym dopływem Małej Panwi, do której wpada w cofce zbiornika „Zielona” na terenie sąsiedniej gminy. Ma uregulowany odcinek od km 5+500 do źródeł, regulacja kończy się w osadzie Śliwa, gdzie dawniej był młyn wodny i stawy, poniżej potok płynie przez tereny leśne. W Śliwie wybudowano zastawkę przy pomocy której piętrono wodę do stawu. Urządzenia



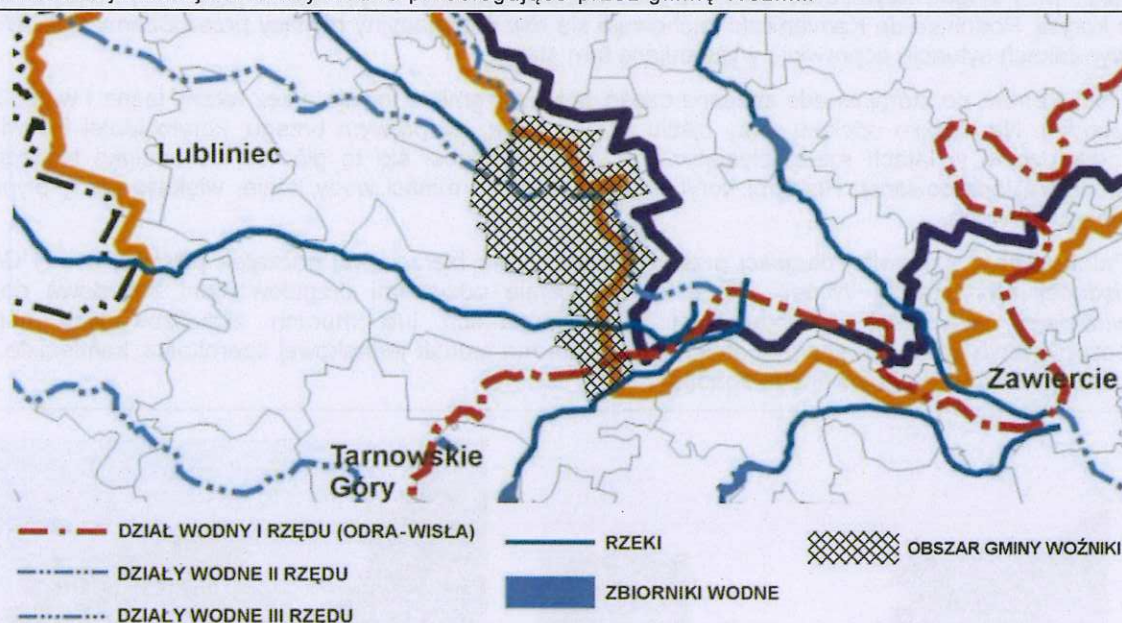
piętrzące wodę są zniszczone i staw nie jest regularnie napełniany. Istniejąca tu zabudowa rekreacyjna zbliża się za bardzo do brzegów Potoku Ligockiego. Część domków letniskowych położonych w dnie doliny może być zalewana podczas wezbrań.

Potok Babieniczka, dopływ prawobrzeżny Małej Panwi, przez teren gminy przebiega dwoma uregulowanymi odcinkami – od km 3+100 do 3+800 w Sośnicy oraz od 6+200 do 10+300 we wsiach Psary i Babienica. Pozostałe odcinki, gdzie Babieniczka płynie przez tereny leśne, nie wymagają regulacji.

W Zdzieradowicach i okolicy Mzyk początek biorą potok Leśnica – dopływ Małej Panwi oraz rzeka Liswarta – dopływ Warty. Mają one tu jednak wymiary rowów melioracyjnych i z uwagi na znikomą powierzchnię zlewni nie odstępują od nich charakterem. Koryta tych cieków na terenie gminy Woźniki mieszczą wody powodziowe (Ekspertyza dotycząca rozwiązań planistycznych w rejonach zagrożeń powodziowych gminy Woźniki, 2000 r.).

Przez północno -wschodni fragment gminy przebiega główny dział wodny II - go rzędu, oddzielający dorzecze Warty od dorzecza Odry, a przez sam południowy kraniec dział I – go rzędu (Odry i Wisły).

Rysunek 4. Najważniejsze działy wodne przebiegające przez gminę Woźniki



dane: Plan zagospodarowania przestrzennego województwa śląskiego

W gminie nie ma większych zbiorników wodnych. W lasach znajdują się małe oczka pełniące głównie funkcje przeciwpożarowe, na pozostałych terenach istnieją zbiorniki powstałe po wyrobiskach lub sztuczne stawy, głównie o funkcjach hodowlano-rekreacyjnych.

#### Gleby:

Charakter gleb determinuje rodzaj materiału skalnego, na których się rozwinęły i budującego ich podłoże (skała macierzysta). Na terenie gminy Woźniki występują gleby utworzone z utworów czwartorzędowych, zwałowych lub wodnolodowcowych takich jak piaski, żwiry i gliny. Ponadto, występują gleby powstałe z utworów organicznych tj. torfy i namuły, oraz powstałe ze skał wieku triasowego i jurajskiego – iłów, wapieni, dolomitów i piaskowców.

W dolinach rzek i obniżeniach terenu wykształciły się gleby hydromorficzne tj.: torfowe, mułowo-torfowe oraz mady. Największe obszary zajmują gleby należące do typu pseudobielicowych i brunatnych. Nieco mniejsze areale zajmują gleby rędziny i czarne ziemie.

Pod względem przydatności rolniczej do najlepszych gleb w gminie należą gleby utworzone z glin zwałowych oraz iłów triasowych. Są to gleby orne dobre i średnio dobre III a i III b klasy bonitacyjnej gruntów ornych. Gleby te odznaczają się większym wahaniami poziomu wód gruntowych w stosunku do klas wyższych. Ponadto, w klasach tych można już zaobserwować procesy degradacji. Pozostałe gleby należą do V i IV klasy bonitacyjnej - utworzone z piasków luźnych, słabogliniastych całkowitych lub podścielonych piaskiem luźnym, gliną lub iłem.



### Klimat:

Gmina Woźniki leży w strefie klimatu umiarkowanego, w częstochowsko-kieleckiej dzielnicy klimatycznej (wg Gumińskiego). Dzielnicę klimatyczną wyróżniono biorąc pod uwagę przede wszystkim ilość opadów, długość okresu wegetacyjnego oraz czas zalegania pokrywy śnieżnej. Poniżej przedstawiono charakterystyczne dane klimatyczne dla ww. dzielnicy:

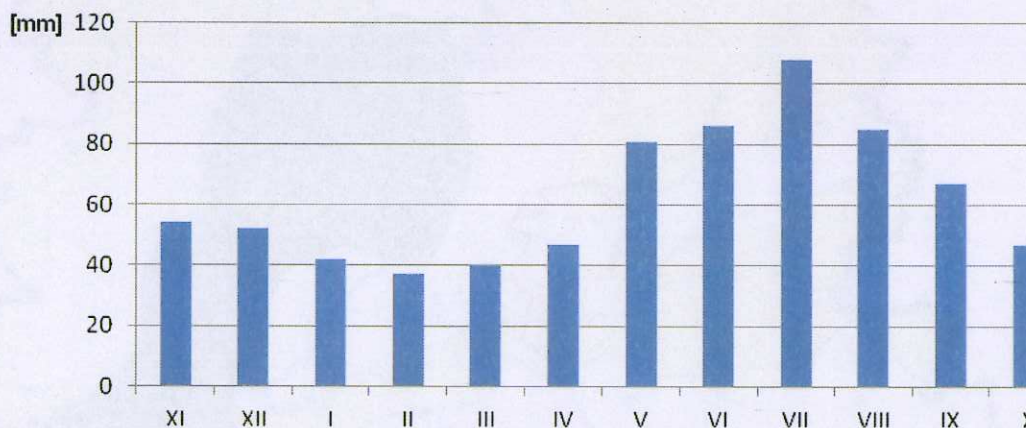
- średnia roczna temperatura wynosi 6-7 °C;
- średnia miesięczna temperatura stycznia waha się od -2 do -4°C;
- średnia miesięczna temperatura lipca wynosi od 14 do 16°C;
- długość okresu wegetacyjnego od 200 do 210 dni;
- czas zalegania pokrywy śnieżnej od 60 do 80 dni.

Analizę warunków opadowych na tym obszarze dokonano w oparciu o dane pomiarowe IMGW dla posterunku opadowego Woźniki. Na ich podstawie obliczono średnie miesięczne i roczne sumy opadów z wielolecia 1961-1990, wyszczególniając rok normalny (N), suchy (S) i wilgotny (W). W analizowanym wieloleciu średnioroczna suma opadów wynosiła 746 mm. Średnie sumy roczne w latach ekstremalnych wahały się od 484 mm w roku najsuchszym (1982) do 1085 mm w roku najbardziej wilgotnym (1974). Roczny rozkład opadów jest dość zróżnicowany. Najwyższa średnia miesięczna suma opadów przypada na lipiec i wynosi 108 mm, zaś najniższe sumy miesięczne obserwowane są w lutym i kształtują się na poziomie 37 mm.

Tabela 2. Zestawienie danych na posterunku opadowym w Woźnikach (320 m n.p.m.) w latach 1961-1990

| Opady w latach: | Sumy opadów miesięcznych w mm |     |    |    |     |    |    |     |     |      |    |     | Rok  |
|-----------------|-------------------------------|-----|----|----|-----|----|----|-----|-----|------|----|-----|------|
|                 | XI                            | XII | I  | II | III | IV | V  | VI  | VII | VIII | IX | X   |      |
| N - normalny    | 54                            | 52  | 42 | 37 | 40  | 47 | 81 | 86  | 108 | 85   | 67 | 47  | 746  |
| S – suchy       | 27                            | 60  | 58 | 11 | 5   | 37 | 38 | 87  | 46  | 73   | 18 | 24  | 484  |
| W - wilgotny    | 65                            | 97  | 77 | 39 | 2   | 42 | 81 | 147 | 178 | 94   | 89 | 174 | 1085 |

Rysunek 5. Średnie miesięczne sumy opadów atmosferycznych w wieloleciu 1961-1990 na posterunku opadowym w Woźnikach



dane: Komentarz do Mapy Hydrograficznej w skali 1 :50000, Arkusz M-34-51-A Koziegłowy, Przedsiębiorstwo „GEOPOL” w Poznaniu



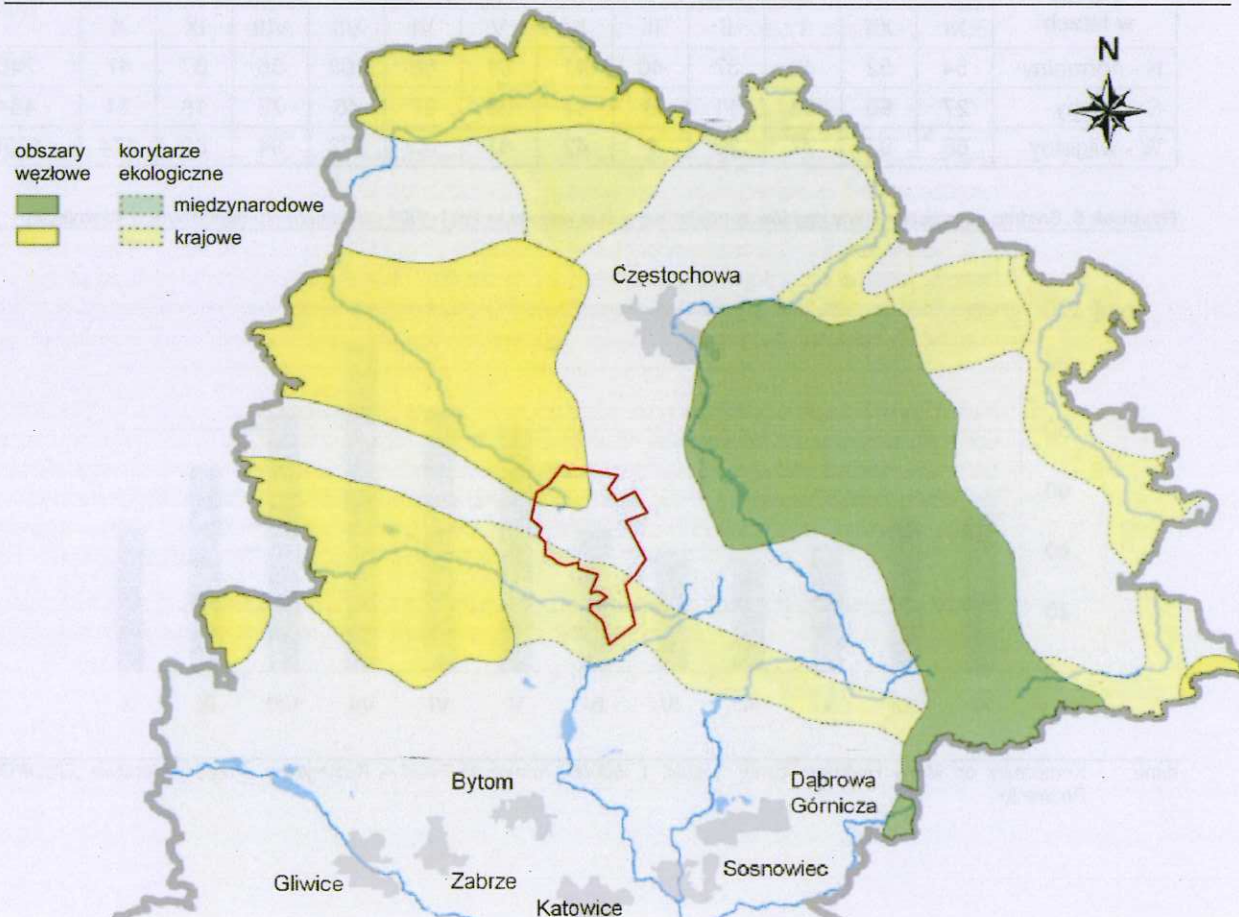
#### Powiązania przyrodnicze z otoczeniem:

Główny korytarz ekologiczny w gminie stanowią Lasy Lublinieckie, które zostały włączone w sieć lądowych korytarzy ekologicznych w ramach projektu realizowanego przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska pod nazwą „Ochrona różnorodności biologicznej poprzez wdrożenie sieci lądowych korytarzy ekologicznych na terenie Polski”. Przedmiotowe lasy są łącznikiem pomiędzy Jurą Krakowsko-Częstochowską z Lasami Stobrawsko-Turowskimi. Jest to jeden z największych szlaków migracyjnych w województwie śląskim.

Analizując przestrzeń gminy w skali regionalnej i szerszej należy zwrócić uwagę na całą jej południową część. Została ona włączona do sieci ECONET-POLSKA jako korytarz ekologiczny o znaczeniu krajowym. Z kolei północno-zachodni fragment gminy został włączony do sieci jako krajowy obszar węzłowy.

Koncepcje przedmiotowej sieci opracowano w latach 1995 - 1996 w ramach Programu Europejskiego Międzynarodowej Unii Przyrody. ECONET odgrywał istotną rolę we współpracy międzynarodowej, wiążąc się ściśle z Konwencją o Bioróżnorodności Biologicznej (1992r.) i Paneuropejską strategią ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazowej (1995r.). Obecnie sieć ta nie posiada umocowania prawnego lecz wciąż przywoływana jest w wielu dokumentach, stanowiąc pewne wytyczne dla polityki przestrzennej. Wskazanie na obszarze gminy korytarza ekologicznego o znaczeniu krajowym oznacza, iż tereny te umożliwiają rozprzestrzenianie się gatunków pomiędzy obszarami węzłowymi, ukierunkowując przepływ materii i informacji biologicznej w krajobrazie (Strategia Wdrażania krajowej sieci ekologicznej ECONET-POLSKA, Anna Liro, na zlecenie NFOŚ, Warszawa 1998 r.).

Rysunek 6. Korytarze ekologiczne i obszary węzłowe sieci ECONET na tle gminy Woźniki



Należy tu również zaznaczyć, że przez powiązania przyrodnicze należy rozumieć nie tylko obecność „wyraźnych” korytarzy migracyjnych, ale także istnienie innych struktur ekologicznych oraz rozległych przestrzeni otwartych pozwalających na utrzymanie lokalnej spójności ekologicznej. Nawet przestrzeń zurbanizowana może zostać włączona w funkcjonowanie systemu przyrodniczego. Dzieje się tak dzięki odpowiedniemu kształtowaniu towarzyszącej zabudowie zieleni np. przez wprowadzanie szpalców drzew,



czy pozostawieniu znacznego udziału zieleni przydomowej. Niebagatelną rolę w lokalnych powiązaniach ekologicznych odgrywają także formy ogrodzeń, gabaryty obiektów budowlanych, czy infrastruktura drogowa.

#### **Obszary i obiekty prawnie chronione:**

W granicach gminy Znajduje się kilka obszarów i obiektów chronionych na podstawie przepisów ustawy z 16 kwietnia 2004 roku o *ochronie przyrody* (Dz. U. 2013 poz. 627 ze zm.). Są to:

- rezerwat „Góra Grojec”,
- fragment Parku Krajobrazowego „Lasy nad Górną Liswartą”,
- drzewa uznane za pomniki przyrody,
- obszar włączony do sieci Natura 2000 – „Bagno Bruch koło Pyrzowic”.

**REZERWAT „GÓRA GROJEC”** o powierzchni 17,53 ha, leży w zachodniej części gminy, najbliżej miejscowości Psary. Został powołany zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 31 października 1996 roku w *sprawie uznania za rezerwat przyrody* (Monitor Polski 1996 r. nr 67, poz. 634). Przedmiotem ochrony jest tu wielogatunkowy las mieszany z udziałem jawora, buka i jodły. W rezerwacie występują 4 gatunki objęte ścisłą ochroną – wawrzynek wilczełyko, bluszcz pospolity, lilia złotogłów oraz kruszczyk rdzawoczerwony (Rezerваты przyrody ziemi częstochowskiej, Janusz Hereźniak, Częstochowa 2002). Wśród gatunków częściowo chronionych stwierdzono obecność porzeczek czarnej, kruszyny pospolitej, kaliny koralowej, kopytnika pospolitego, przylaszczki pospolitej, pierwiosnka lekarskiego, przytuli wonnej oraz konwalii majowej. Grupę gatunków górskich reprezentuje m. in.: paproć górska, kokoryczka okółkowa, bez koralowy, trzcinnik owłosiony oraz drzewa: jodła pospolita i klon jawor. W największym pododdziale rezerwatu wykonano inwentaryzację drzew o obwodzie pni powyżej 20 cm – dominuje: klon jawor – 29%, dąb szypułkowy – 17%, grab zwyczajny – 13%, buk zwyczajny – 12%, świerk pospolity – 10%, dąb czerwony – 6%, lipa drobnolistna – 5%, jodła pospolita – 3%, lipa szerokolistna – 3%. Jodły w rezerwacie dorastają do 30 metrów, a pierśnica najokazalszych dębów przekracza 3 metry. Świat zwierząt nie jest bogaty z uwagi na niewielką powierzchnię leśną i silną penetrację turystyczną. Prawdopodobnie większe zwierzęta występują sporadycznie w trakcie migracji.



Fot. 20. Rezerwat Góra Grojec

**OBSZAR SIECI NATURA 2000 – BAGNO BRUCH KOŁO PYRZOWIC PLH240035** - jest to obszar mający znaczenie dla Wspólnoty OZW – projektowany specjalny obszar ochrony siedlisk, zatwierdzony przez Komisję Europejską, położony w południowym fragmencie gminy w terenie leśnym. Występują tu torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą, torfowiska przejściowe i trzęsawiska, bory i lasy bagienne (wszystkie ww. typy siedlisk zostały wymienione w Załączniku nr I Dyrektywy Rady 92/43/EWG). Większość terenu zajmują fitocenozy boru bagiennego (postać młodociana, średnio zaawansowane



stadium sukcesji), które w strefie przybrzeżnej obniżenia wraz ze wznoszeniem się terenu przechodzą w wilgotny bór trzęślicowy, a dalej i wyżej - w wilgotną, dobrze wykształconą postać suboceanicznego boru świeżego. W miejscach najniższej położonych, głównie w "długich pasach" (szerokości 4-6 m, a miejscami nawet 30-40 m i długości ponad 200 m - prawdopodobnie jest to pozostałość po dawnej eksploatacji torfu) występują dobrze wykształcone fitocenozy torfowiska przejściowego i wysokiego. W ich środkowej części stwierdzono typowe, mało stabilne trzęsawisko. W wielu miejscach woda stagnuje tu na powierzchni. W obrębie "pasów" i na ich obrzeżach występują również niewielkie zespoły turzycowisk. Zagrożenie dla obszaru stanowi nadmierne zarastanie krzewami i drzewami, co jest wynikiem naturalnej sukcesji. Innym zagrożeniem jest wyrąb okolicznych lasów przylegających do torfowiska, w mniejszym stopniu szkody powodowane są przez grzybiarzy i amatorów żurawiny. (Standardowy Formularz Danych dla obszaru Bagno Bruch koło Pyrzowic, <http://natura2000.gdos.gov.pl/>).

**PARK KRAJOBRAZOWY „LASY NAD GÓRĄ LISWARTĄ”** obejmuje północno-zachodni fragment gminy. Park został utworzony rozporządzeniem Wojewody Częstochowskiego Nr 28/98 z dnia 21 grudnia 1998 roku w sprawie utworzenia Parku Krajobrazowego „Lasy nad Górą Liswartą”. Od 01.01.2000 roku wchodzi on w skład Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego na mocy rozporządzenia Nr 222/99 Wojewody Śląskiego z dnia 19.11.1999 r. Całkowita powierzchnia Parku wynosi 38 701 ha, a jego otuliny 12 045 ha. Znajduje się w granicach Nadleśnictw Herby, Lubliniec, Koszęcin i Kłobuck.

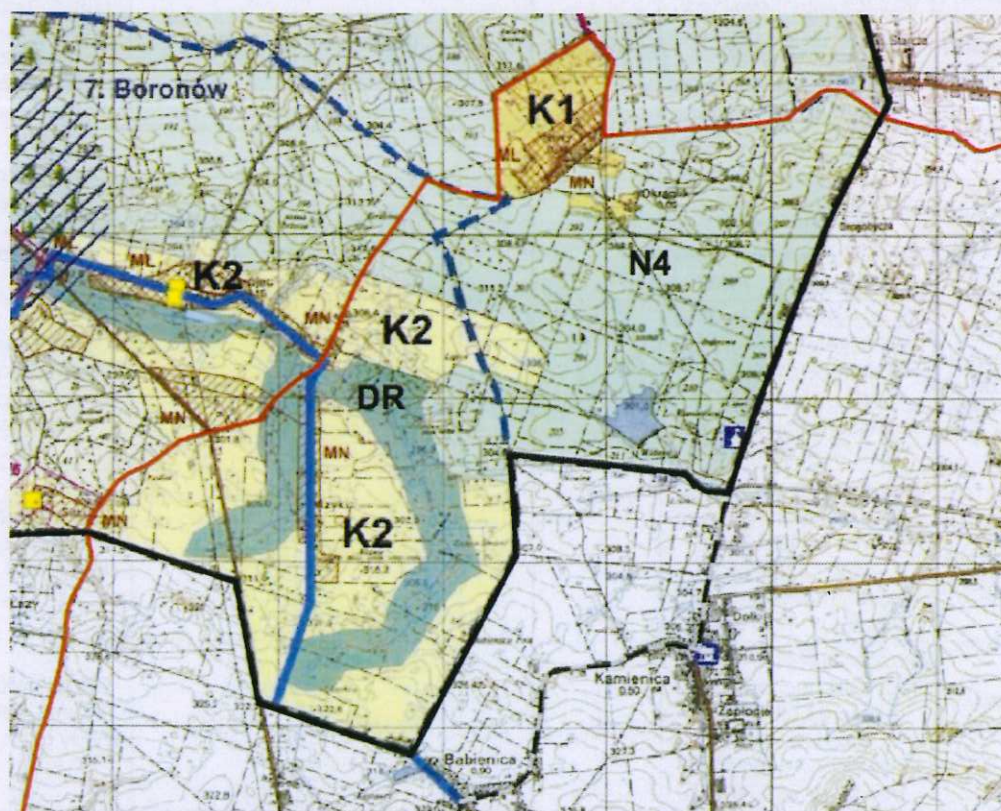
Obszar Parku stanowi niecka, której środkiem płynie Liswarta wypływająca w pobliżu miejscowości Mzyki, w północnej części gminy. Rzeka płynie szeroką doliną w otoczeniu łąk, lasów oraz zabudowań wiejskich. Lasy zajmują 63% powierzchni Parku i jego otuliny. Pozostałe powierzchnie to użytki rolne (31%) oraz tereny zabudowane i stawy. Wśród lasów dominują bory mieszane świeże oraz wilgotne. Gatunkiem dominującym jest sosna. Wzdłuż cieków znajdują się lasy łęgowe ze zbiorowiskiem podgórskiego łęgu jesionowego. Wśród występujących cennych zbiorowisk należy wymienić także grądy niskie z udziałem jesionu i olszy oraz świetliste dąbrowy ze stanowiskami roślin ciepłolubnych. Wśród roślinności nieleśnej na uwagę zasługują wrzosowiska, wilgotne łąki oraz zespoły roślinności wodno-torfowej. Dużą grupę gatunków rzadkich stanowią rośliny górskie. Na terenach Parku stwierdzono gniazdowanie 127 gatunków ptaków w tym bielika, rybołowa, orlika krzykliwego, błotniaków, bociana czarnego. Wśród drobnych ssaków występują takie jak: popielica, koszatka, ryjówka aksamitna i malutka oraz wiele gatunków nietoperzy. W miejscach suchych i silnie nasłonecznionych można spotkać rzadkiego w Polsce gada – gniewosza plamistego (gatunek węża wpisany do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt z kategorią VU – gatunek wysokiego ryzyka narażony na wyginięcie).

Rada Miejska w Woźnikach przyjęła uchwałą nr 278/XXII/2013 z dnia 25 marca 2013 roku Plan Ochrony Parku Krajobrazowego „Lasy nad Górą Liswartą”. Na terenie Parku wyznaczono sześć obszarów i pięć podobszarów realizacji działań ochronnych. W granicach gminy Woźniki znajdują się obszary DR, N4, K1, K2:

- DR – obszar krajobrazu naturalno-kulturowego i naturalnego doliny Liswarty o najwyższych rygorach ochronnych;
- N - obszar krajobrazu naturalnego o najwyższych rygorach ochronnych:
- N4 - lasy na północny wschód od doliny Liswarty od stawów Piłka do miejscowości Niwy ze starodrzewem, pomnikami przyrody, rezerwatem „Rajchowa Góra”,
- K1 – obszar krajobrazu kulturowego o najwyższych rygorach ochronnych,
- K2 – obszar krajobrazu kulturowego o wysokich rygorach ochronnych.



Rysunek 7. Mapa ochrony Parku Krajobrazowego „Lasy nad Górną Liswartą”



- - granica gminy Woźniki
- - granica Parku Krajobrazowego Lasy nad Górną Liswartą
- K1** - obszar krajobrazu kulturowego o wysokich rygorach ochronnych
- K2** - obszar krajobrazu kulturowego o najwyższych rygorach ochronnych
- DR** - obszar krajobrazu naturalno-kulturowego i naturalnego doliny Liswarty o najwyższych rygorach ochronnych
- N4** - podobszar lasy na północny wschód od doliny Liswarty od stawów Piłka do miejscowości Niwy ze starodrzewiem, pomnikami przyrody, rezerwatem „Rajchowa Góra”

**POMNIKI PRZYRODY** - w granicach gminy znajdują się drzewa uznane za pomniki przyrody. Poniżej przedstawiono ich dane zawarte w rejestrze pomników przyrody prowadzonym przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Katowicach (stan na 05.02.2013r.).

Tabela 3. Wykaz pomników przyrody na terenie miasta i gminy Woźniki

| Opis pomnika przyrody                                      | Obowiązująca podstawa prawna wraz z oznaczeniem miejsca ogłoszenia aktu prawnego                                                 | Obwód na wysokość i 1,3 m [cm] | Wys. [m] | Miejscowość | Nr działki ewidencyjnej | Opis lokalizacji                                                       |
|------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------|----------|-------------|-------------------------|------------------------------------------------------------------------|
| Dąb szypułkowy ( <i>Quercus robur</i> ) - wiek ok. 400 lat | Rozporządzenie nr 4/96 Wojewody Częstochowskiego z dnia 06.02.1996 r. (Dz. Urz. Woj. Częstochowskiego 2/96 poz.5), nr rej. 16/59 | 458                            | 22       | Woźniki     | 3                       | Obręb ewidencyjny Piasek, Leśnictwo Dyrda oddz. 410, k.m. 4 Lubsza Las |



|                                                                           |                                                                                                                               |               |    |         |       |                                                                       |
|---------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|----|---------|-------|-----------------------------------------------------------------------|
| Grupa - 3 szt. dęb szypułkowy ( <i>Quercus robur</i> ) - wiek ok. 400 lat | Rozporządzenie nr 4/96 Woj. Częstochowskiego z dnia 06.02.1996 r. (Dz. Urz. Woj. Częstochowskiego 2/96 poz.5), nr rej. 16/61  | 450, 432, 380 | 21 | Woźniki | 60/12 | Obręb ewidencyjny Piasek, Leśnictwo Dyrdy oddz. 8f, k.m. 5 Lubsza Las |
| Dąb szypułkowy ( <i>Quercus robur</i> ) - wiek ok. 250 lat                | Rozporządzenie nr 4/96 Woj. Częstochowskiego z dnia 06.02.1996 r. (Dz. Urz. Woj. Częstochowskiego 2/96 poz.5), nr rej. 16/62  | 360           | 22 | Woźniki | 60/12 | Obręb ewidencyjny Piasek, Leśnictwo Dyrdy oddz. 9b, k.m. 5 Lubsza Las |
| Dąb szypułkowy ( <i>Quercus robur</i> ) - wiek ok. 250 lat                | Rozporządzenie nr 4/96 Woj. Częstochowskiego z dnia 06.02.1996 r. (Dz. Urz. Woj. Częstochowskiego 2/96 poz.5), nr rej. 16/63  | 380           | 23 | Woźniki | 60/12 | Obręb ewidencyjny Piasek, Leśnictwo Dyrdy oddz. 9b, k.m. 5 Lubsza Las |
| Dąb szypułkowy ( <i>Quercus robur</i> ) - wiek ok. 250 lat                | Rozporządzenie nr 4/96 Woj. Częstochowskiego z dnia 06.02.1996 r. (Dz. Urz. Woj. Częstochowskiego 2/96 poz.5), nr rej. 16/255 | 373           | 24 | Woźniki | 60/12 | Obręb ewidencyjny Piasek, Leśnictwo Dyrdy oddz. 9o, k.m. 5 Lubsza Las |
| Dąb szypułkowy ( <i>Quercus robur</i> ) - wiek ok. 350 lat                | Rozporządzenie nr 4/96 Woj. Częstochowskiego z dnia 06.02.1996 r. (Dz. Urz. Woj. Częstochowskiego 2/96 poz.5), nr rej. 57/256 | 451           | 24 | Woźniki | 60/12 | Obręb ewidencyjny Piasek, Leśnictwo Dyrdy oddz. 9b, k.m. 5 Lubsza Las |

#### Projektowane formy ochrony przyrody:

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Woźnik zatwierdzone uchwałą Nr 24/III/2002 Rady Miejskiej w Woźnikach z dnia 30 grudnia 2002 roku jako obszary proponowane do objęcia ochroną w formie użytków ekologicznych wskazuje:

- torfowisko „Woźnickie Bagno” o powierzchni około 20 ha, położone na terenie leśnictwa Woźniki w oddz. 124 i 125 (w tekście i na rysunku),
- torfowisko „Bagno Bruch” o powierzchni około 40 ha położone w kompleksie leśnym oddz. 78, 79, 80, 122, 123 i 124 należącym do Nadleśnictwa Świerklaniec – obręb Miotek (w tekście i na rysunku),
- torfowisko źródłiskowe o nazwie „Torfowisko pod Grojcem” o powierzchni około 10 arów w sąsiedztwie rezerwatu „Góra Grojec” (w tekście i na rysunku),
- polanę śródleśną o nazwie „Pełnikowa łąka pod Lubszą” w leśnictwie Dyrdy w oddz. 8 g w sąsiedztwie dębów szypułkowych będących pomnikami przyrody (w tekście i na rysunku),
- dolinę rzeki Mała Panew (na rysunku, w tekście wniosek o ochronę tego ciągu ekologicznego jednak bez wskazania formy).

Tereny te są wskazywane również w innych dokumentach takich jak: „Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Woźniki na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2019” (załącznik do Uchwały Nr 306/XXIV/2013 Rady Miejskiej w Woźnikach), czy „Powszechna inwentaryzacja przyrodnicza Miasta i Gminy Woźniki” (praca zbiorowa pod kierunkiem dr J. Hereźniaka, Częstochowa 1993 r.). Wymienione, planowane użytki ekologiczne nie zostały jednak do tej pory ustanowione w drodze uchwały Rady Gminy.



**Najbliższe obszary chronione położone poza granicami gminy:**

Poniżej przedstawiono tabelaryczne zestawienie obszarów chronionych położonych w promieniu około 20 km od granicy gminy:

**Tabela 4.** Wykaz obszarów chronionych w sąsiedztwie gminy Woźniki

| Nazwa:                                                                   | Przybliżona odległość obszaru od granic gminy[km] |
|--------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------|
| NATURA 2000 OBSZARY SPECJALNEJ OCHRONY                                   |                                                   |
| Brak obszarów                                                            |                                                   |
| NATURA 2000 OBSZARY MAJĄCE ZNACZENIE DLA WSPÓLNOTY (OZW) - „SIEDLISKOWE” |                                                   |
| Bagno w Korzonku PLH240029                                               | 4.7                                               |
| Poczesna koło Częstochowy PLH240030                                      | 7.0                                               |
| Walaszczyki w Częstochowie PLH240028                                     | 10.8                                              |
| Podziemia Tarnogórsko-Bytomskie PLH240003                                | 12.6                                              |
| Ostoja Olsztyńsko-Mirowska PLH240015                                     | 14.6                                              |
| Lipienniki w Dąbrowie Górniczej PLH240037                                | 15.3                                              |
| Łęgi w lasach nad Liswartą PLH240027                                     | 17.1                                              |
| Ostoja Złotopotocka PLH240020                                            | 19.2                                              |
| Przełom Warty koło Mstowa PLH240026                                      | 21.1                                              |
| REZERWATY                                                                |                                                   |
| Rajchowa Góra                                                            | 1.1                                               |
| Cisy w Hucie Starej                                                      | 7.4                                               |
| Jeleniak Mikuliny                                                        | 8.7                                               |
| Sokole Góry                                                              | 15.4                                              |
| Segiet - otulina                                                         | 16.6                                              |
| Segiet                                                                   | 17.1                                              |
| Zielona Góra                                                             | 17.5                                              |
| Cisy nad Liswartą                                                        | 17.7                                              |
| Cisy w Łębkach                                                           | 18.5                                              |
| Ostrężnik                                                                | 21.3                                              |
| PARKI KRAJOBRAZOWE                                                       |                                                   |
| Park Krajobrazowy Orlich Gniazd                                          | 12.1                                              |
| OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU                                           |                                                   |
| o charakterze wyspowym Góra Zamkowa, Wzgórze Doroty i Lasek Grodziecki   | 15.2                                              |
| Przełajka                                                                | 15.8                                              |
| ZESPÓŁY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE                                        |                                                   |
| Pasieki                                                                  | 2.7                                               |
| Doły Piekarskie                                                          | 15.5                                              |
| Suchogórski Labirynt Skalny                                              | 15.3                                              |
| Park w Reptach i dolina rzeki Dramy                                      | 17.7                                              |
| Wzgórze Gołonoskie                                                       | 21.3                                              |

(dane: materiały Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska <http://natura2000.gdos.gov.pl>)

Poniżej zostały przedstawione granice gminy na tle najbliższych obszarów naturalnych oraz innych terenów chronionych (dane: materiały Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Katowicach <http://www.geoportal.rdos.katowice.pl/geoportal/>).







**Charakterystyka poszczególnych ekosystemów oraz ocena ich odporności na degradację i zdolności do regeneracji:**

**Lasy:**

Na terenie gminy Woźniki występuje duża różnorodność typów siedliskowych lasów z dominacją boru mieszanego świeżego i boru świeżego. Cenne są również, spotykane tu: lasy wilgotne, bory bagienne, bory wilgotne, olsy i olsy jesionowe. Wśród panujących drzewostanów gatunkiem dominującym jest sosna, która zajmuje miejscami nawet 90% ogólnej powierzchni zalesionej. Drugim obok sosny gatunkiem wyróżniającym się jest świerk, który zajmuje powierzchnię około 4,5% ogólnej powierzchni zalesionej oraz brzoza i dąb (4% powierzchni), a także w mniejszej ilości buk, modrzew, jodła i osika.

**Tabela 5.** Siedliskowe typy lasu i przyjęte dla nich gospodarcze typy drzewostanów (opracowano na podstawie aktualnych projektów uproszczonych planów urządzania lasu, planów urządzania lasu oraz inwentaryzacji stanu lasu)

| Siedliskowe typy lasu  | Gospodarczy typ drzewostanu |                     |
|------------------------|-----------------------------|---------------------|
|                        | Gatunek główny              | Gatunki domieszkowe |
| <b>Babienica</b>       |                             |                     |
| BMśw                   | So                          | Md, Db              |
| BMw                    | So                          | Db, Brz             |
| LMśw                   | So                          | Md, Bk              |
| LMw                    | So                          | Db                  |
| <b>Czarny Las</b>      |                             |                     |
| BMśw                   | So                          | Md, Db              |
| BMw                    | So                          | Db, Brz             |
| LMśw                   | So                          | Md, Bk              |
| LMw                    | So                          | Db                  |
| <b>Dyrdy</b>           |                             |                     |
| Bśw                    | So                          | Brz, Db             |
| BMśw                   | So                          | Md, Db              |
| BMw                    | So                          | Db, Brz             |
| <b>Kamienica</b>       |                             |                     |
| BMśw                   | So                          | Md, Db              |
| BMw                    | So                          | Db, Brz             |
| LMśw                   | So                          | Md, Bk              |
| LMw                    | So                          | Db                  |
| OI                     | OI                          |                     |
| <b>Ligota Woźnicka</b> |                             |                     |
| BMśw                   | So                          | Md, Db              |
| BMw                    | So                          | Db, Brz             |
| LMśw                   | So                          | Md, Bk              |
| LMw                    | So                          | Db                  |
| <b>Lubsza</b>          |                             |                     |
| BMw                    | So                          | Db, Brz             |
| LMśw                   | So                          | Md, Bk              |
| LMw                    | So                          | Db                  |
| Lśw                    | Db                          | Bk, Md              |
| Lw                     | Db                          | Js                  |
| <b>Niegolewka</b>      |                             |                     |
| BMśw                   | So                          | Md, Bk              |
| LMśw                   | So                          | Md, Bk              |
| LMw                    | So                          | Db                  |
| OI                     | OI                          |                     |
| <b>Piasek</b>          |                             |                     |
| BMśw                   | So                          | Md, Db              |
| BMw                    | So                          | Db, Brz             |
| LMśw                   | So                          | Md, Bk              |
| LMw                    | So                          | Db, Bk              |



|                                                            |        |             |
|------------------------------------------------------------|--------|-------------|
| Psary                                                      |        |             |
| LMśw                                                       | So     | Md, Bk      |
| LMw                                                        | So     | Db          |
| Woźniki                                                    |        |             |
| BMśw                                                       | So     | Md, Db      |
| BMw                                                        | So     | Db, Brz     |
| LMśw                                                       | So     | Md, Bk      |
| LMw                                                        | So     | Db          |
| Babienica, Czarny Las, Kamienica, Piasek, Woźniki - miasto |        |             |
| BMśw                                                       | So     | Brz         |
| BMw                                                        | Jd So  | Db, Bk      |
|                                                            | So     | Jd, Dbb, Bk |
|                                                            | Dbb So | Bk, Jd      |
| LMśw                                                       | Db Jd  | Md, Bk      |
|                                                            | Db So  | Md, Jd      |
|                                                            | Jd So  | Db, Bk      |
|                                                            | So Jd  | Św, Db      |
| Lw                                                         | Db     | Js, Md      |
| OL                                                         | Ol     |             |

**Objaśnienia:**

Lśw - las świeży, Lw - las wilgotny, LMśw - las mieszany świeży, LMw - las mieszany wilgotny, Ol - ols, BMśw - bór mieszany świeży, BMw - bór mieszany wilgotny, Bk - buk, Db - dąb, Jw - jawor, Św - świerk, Md - modrzew, So - sosna, Jd - jodła, Brz - brzoza, Js - jesion.

Odporność na degradację i zdolność do regeneracji drzewostanów zależna jest od ich wieku, składu gatunkowego i występujących presji. Lasy znajdujące się w gminie stanowią naturalny filtr ochronny zapobiegający przedostawaniu się zanieczyszczeń pochodzących z Miasteczka Śląskiego, Tarnowskich Gór, Kalet i Śląska. Występujące lasy znajdują się pod wpływem emitowanych z terenów uprzemysłowionych gazów i pyłów i stanowią kompleksy leśne w II strefie zagrożeń (średnich) - Nadleśnictwo Koszęcin, obręb Zielona, Nadleśnictwo Świerklaniec, obręb Brynica oraz lasy w I strefie uszkodzeń - fragmenty kompleksów leśnych w nadleśnictwie Koszęcin, obręb Boronów (Aktualizacja programu ochrony środowiska dla gminy Woźniki na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2019, 2011r.). Są to więc ekosystemy narażone na degradację oraz o niższej niż normalnie zdolności do regeneracji.

**Ekosystemy łąkowe i pastwiska, zadrzewienia śródpolne o cechach naturalnych:**

Wśród terenów rolnych najwyższe wartości przyrodnicze reprezentują łąki i pastwiska, które razem zajmują 2244 ha (GUS 2005). Wynika to przede wszystkim z ich stosunkowo ekstensywnego użytkowania i stosunkowo wysokiego zróżnicowania gatunkowego. Urozmaicone zadrzewieniami i zakrzewieniami tworzą lokalnie bardzo ważne dla zwierząt tereny – płaty ekologiczne. Zadrzewienia śródpolne otoczone łąkami cechować może skład gatunkowy zgodny z siedliskiem, znaczne bogactwo gatunkowe, duże zagęszczenie osobników, intensywność i wielopoziomowość obiegu materii oraz przepływu energii. Te niewielkie, na pozór nieistotne, struktury pełnią dużą rolę w zasilaniu biologicznym otoczenia, w tym przestrzeni zurbanizowanej. Stanowią lokalne ostoje zasobów genetycznych, miejsca rozrodu oraz zdobywania pokarmu, stabilizują ekosystemy sąsiednie. Mają w zasadzie charakter ekotonu. Niestety zadrzewienia śródpolne w centralnej części gminy zajmują stosunkowo niewielkie przestrzenie.

Ekosystemy łąkowe z zadrzewieniami cechują się dobrymi zdolnościami regeneracyjnymi, wykazując się też wysoką odpornością na degradację. Przeznaczenie łąk na grunty rolne lub inne formy zagospodarowania doprowadza do całkowitego zniszczenia półnaturalnej szaty roślinnej, a więc sytuacji, w której regeneracja jest bardzo trudna. Należy nadmienić, że omawiane struktury przyrodnicze cechują korzystne właściwości ekologiczne ze względu na stosunkowo dobre warunki glebowe. Jakość gleby, jej zasobność w składniki pokarmowe, zawartość próchnicy i inne właściwości zapewniają warunki wzrostowe stymulując procesy regeneracyjne.





Fot. 21. Łąki i pastwiska na południe od miejscowości Woźniki

---

**Pola uprawne:**

Największe arealy w gminie zajmują powierzchnie rolne o stosunkowo zróżnicowanej intensywności użytkowania. Występują tu monokulturowe uprawy polowe, niewielkie fragmenty sadów, uprawy owoców oraz warzyw, a także łąki i pastwiska.

Najmniejsza liczba gatunków charakteryzuje grunty przeznaczone pod uprawę zbóż. Tutaj na danej kwadrze występuje praktycznie jeden gatunek, często o niekorzystnych właściwościach ekologicznych – dość niskiej odporności na degradację i niewielkiej zdolności do regeneracji. Nieco bogatsze struktury tworzą uprawy krzewów i drzew. W odróżnieniu od monokulturowych upraw występuje tu zdecydowanie więcej zbiorowisk trawiastych. Wieloletnia roślinność chroni wierzchnią warstwę gleby przed erozją, a większa liczba gatunków stwarza lepsze warunki do bytowania zwierząt. W sadach i uprawach występują ptaki, gryzonie, sporadycznie większe ssaki np. sarny (w przypadku sąsiedztwa z zadrzewieniami i łąkami). Możliwość ich przebywania tutaj, w tym rozmnażania się jest jednak ograniczona ze względu na częstą obecność oraz znaczną ingerencję człowieka w przedmiotowe struktury przyrodnicze. Ponad to ich udział powierzchniowy w skali gminy jest niewielki (powierzchnia sadów w roku 2005 wynosiła 26 ha, dane GUS).

---



Fot. 22. Tereny pól uprawnych położone na południowy wschód od Woźnik (miasta). Widać dość niewielkie zróżnicowanie krajobrazu oraz warunków przyrodniczych.

---



Przestrzenie rolne są na terenie gminy intensywnie użytkowane. Ich funkcja środowiskowa wynika z aktywności biologicznej i bezpośredniego sąsiedztwa ze strukturami przyrodniczymi wyższego rzędu tj. łąkami o cechach naturalnych, zadrzewieniami i lasami. Stanowią one niejako uzupełnienie i bufor dla środowisk o wyższej randze przyrodniczej. W aspekcie odporności na degradację i zdolności do regeneracji, pola uprawne są ogniwem niezwykle słabym. Decyduje o tym przede wszystkim bardzo ograniczony skład gatunkowy - zazwyczaj jeden gatunek. Monokultury rolne są narażone na infekcje grzybowe i bakteryjne, spustoszenie na uprawach mogą czynić szkodniki owadzie. Stąd wynika potrzeba stosowania środków ochrony roślin. Skład gatunkowy jak i liczebność osobników monokulturowych upraw podyktowana jest przez człowieka.

**Zieleń terenów zurbanizowanych:**

Zieleń towarzysząca zabudowie jest zróżnicowana, zależy od lokalizacji nieruchomości, jej charakteru oraz zagospodarowania działki. Na niektórych, szczególnie większych, posesjach zbiorowiska roślinne mają charakter typowo ozdobny, dominują tu trawniki, niewielkie krzewy, kwiaty (poszczególne gatunki dobierane są na podstawie wyglądu, a ich nadrzędną funkcją jest poprawa estetyki). Charakterystyczny jest niemal całkowity brak zieleni w centrach starych miejscowości, których zabudowa miała charakter miejski. Dobrym tego przykładem jest tu centrum Woźnik.



Fot. 23. Woźniki centrum - ulica Tarnogórska, róg ul. Ks. P. Kiebla. Stara zabudowa, której nie towarzyszą tereny zieleni, charakterystyczna dla małych miast

Często spotykana jest zieleń wysoka, występująca w zróżnicowanej formie – od gatunków iglastych sztucznie nasadzonych po gatunki występujące w najbliższej okolicy, charakterystyczne dla rejonu. Wartościowe niewątpliwie są szpalery i aleje drzew ciągnące się przy niektórych drogach publicznych.

Na terenach zurbanizowanych niewielki udział mają skwery, czy parki. Jedyny zabytkowy park znajduje się w Czarnym Lesie, tworząc wraz z budynkami zespół pałacowo-parkowy wpisany do wojewódzkiego rejestru zabytków.





Fot. 24, 25. Przykładowa aleja towarzysząca drodze prowadzącej na cmentarz w Woźnikach

W aspekcie odporności na degradację i zdolności do regeneracji tereny zurbanizowane są w pewnym sensie przestrzeniami problemowymi, dla których trudno jest jednoznacznie określić analizowane cechy środowiska. Trzeba tu jednak zauważyć, iż inwestycje budowlane realizowane w gminie Woźniki są stosunkowo mało inwazyjne w stosunku do środowiska. Dominuje zabudowa jednorodzinna, z dużym udziałem powierzchni aktywnej biologicznie oraz bardzo zróżnicowaną w charakterze zielenią przydomową. Choć w granicach poszczególnych posesji zaszła znaczna ingerencja w środowisko (zmiana rzeźby terenu, warunków wodno-gruntowych, szaty roślinnej) to powstałe tu środowiska funkcjonują dobrze. Ich odporność na degradację i zdolność do regeneracji w dużym stopniu jest kształtowana przez człowieka np. poprzez dobór gatunków, czy zabiegi pielęgnacyjno-porządkowe. Warto zauważyć, iż dzięki ograniczonej „inwazyjności” zabudowy, struktury zieleni jej towarzyszącej pozostają w więzi ekologicznej z otaczającym terenem tj. lasami, zadrzewieniami, polami, łąkami.

#### Fauna:

Tereny gminy Woźniki należą do dość cennych przyrodniczo i stwarzających dobre warunki dla życia dzikich zwierząt. Decyduje o tym duży udział lasów w południowej i północnej części gminy, które na dodatek są powiązane z innymi obszarami o znacznym potencjale ekologicznym. Najcenniejsze, chronione obszary zostały już opisane w rozdziale 3 Studium.

Najuboższe są tu tereny silnie zurbanizowane oraz duże kompleksy pól ornych położone w pasie biegnącym przez centrum opisywanych obszarów, gdzie występują głównie małe, pospolite zwierzęta oraz ptaki synantropijne, czy związane z agrocenozami.

Fauna środkowej części gminy jest dość dobrze rozpoznana dzięki przeprowadzonym inwentaryzacjiom związanym z projektowanymi inwestycjami - budową autostrady A1 oraz elektrowni wiatrowych. Na ich podstawie można przyjąć, że nie wyróżnia się ona szczególnie na tle regionu.

W rejonie Psar i Babienicy stwierdzono występowanie niewielkiej różnorodności składu gatunkowego chiropterofauny. Tereny rolne – otoczenie planowanych elektrowni wiatrowych nie stanowią atrakcyjnych miejsc dla rozrodu i zimowania nietoperzy.

Tabela 6. Gatunki nietoperzy objęte ochroną, stwierdzone i możliwe do stwierdzenia na terenie inwestycji w Babienicy

| Lp | Gatunek                                    | PCKZ | DS.<br>- Dyrektywa<br>siedliskowa | Występowanie<br>możliwe | Występowanie<br>prawdopodobne | Występowanie<br>powierzchnia<br>inwestycji |
|----|--------------------------------------------|------|-----------------------------------|-------------------------|-------------------------------|--------------------------------------------|
| 1  | nocek duży <i>Myotis myotis</i>            |      | x                                 |                         | x                             |                                            |
| 2  | nocek Bechsteina <i>Myotis bechsteinii</i> | x    | x                                 |                         | x                             |                                            |
| 3  | nocek Natterera <i>Myotis nattereri</i>    |      |                                   |                         | x                             |                                            |
| 4  | nocek łydkowłosy <i>Myotis dasycneme</i>   | x    | x                                 |                         | x                             |                                            |
| 5  | nocek wąsatek <i>Myotis mystacinus</i>     |      |                                   | x                       |                               |                                            |



|    |                                                 |   |   |   |   |       |
|----|-------------------------------------------------|---|---|---|---|-------|
| 6  | nocek Brandta <i>Myotis brandtii</i>            |   |   | x |   |       |
| 7  | nocek rudy <i>Myotis daubentonii</i>            |   | x |   | x |       |
| 8  | mroczek posrebrzany <i>Vespertilio murinus</i>  | x |   |   | x |       |
| 9  | mroczek poźlocisty <i>Eptesicus nilssonii</i>   | x | x |   | x |       |
| 10 | mroczek późny <i>Eptesicus serotinus</i>        |   | x |   |   | pewne |
| 11 | karlik malutki <i>Pipistrellus pipistrellus</i> |   |   |   | x |       |
| 12 | karlik drobny <i>Pipistrellus pygmaeus</i>      |   |   |   | x |       |
| 13 | karlik większy <i>Pipistrellus nathusii</i>     |   |   |   | x |       |
| 14 | borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i>         |   |   |   |   | pewne |
| 15 | borowiaczek <i>Nyctalus leisleri</i>            | x |   |   | x |       |
| 16 | gacek brunatny <i>Plecotus auritus</i>          |   |   |   | x |       |
| 17 | gacek szary <i>Plecotus austriacus</i>          |   |   |   | x |       |
| 18 | mopek <i>Barbastella barbastellus</i>           | x | x |   | x |       |

Objaśnienie:

DS - gatunki wymienione w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej). PCKZ - Polska Czerwona Księga Zwierząt,

Występowanie: możliwe - zasięg występowania w kraju, prawdopodobne - stwierdzone w regionie, pewne - stwierdzone na powierzchni,

W badanych okolicach Psar skład awifauny w skali roku stanowią w zdecydowanej większości drobne gatunki wróblowate *Passeriformes* oraz niedużych rozmiarów *non-Passeriformes* rozpowszechnione oraz licznie spotykane na obszarze regionu i kraju. Omawiany teren cechuje się niewielkim bogactwem gatunkowym ptaków lęgowych. Skład awifauny lęgowej jest tu typowy dla obszarów otwartych agrocenoz, zanotowano występowanie tylko jednego gatunku z Załącznika I Dyrektywy ptasiej (gąsiorek *Lanius collurio*). Zagęszczenia gatunków lęgowych występujących na badanym obszarze są ponadprzeciętne dla pliszki żółtej *Motacilla flava*. Nie stwierdzono gatunków lęgowych objętych strefową ochroną miejsc przebywania / gniazdowania ani gatunków zagrożonych według Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt oraz gniazdujących kolonijnie. Omawiany obszar nie ma też istotnego znaczenia dla zimujących ptaków. Intensywność przelotów jesiennych i wiosennych (średnia roczna 283,9 os./60 min. przy medianie 183,0) wyróżnia ten obszar na tle innych rejonów wyżynnej części Polski. Dla porównania średnia ilość ptaków notowana w okresie 1 godziny obserwacji ze stałego punktu dla innych obszarów Polski wynosiła: w powiecie wieluńskim na obszarze gminy Biała – 168,1 os./60 min przy medianie 39 os./60 min., w powiecie oleskim na obszarze gminy Rudniki – 107,5 os./60 min. przy medianie 65 os./60 min., w powiecie częstochowskim koło Turowa – 132,1 os./60 min. przy medianie 62,0 os./60 min, okolice Poznania - 112,5 os./60 min, przy medianie 44 os./60 min., czy w powiecie gliwickim na obszarze gminy Wielowieś – 125,4 os./60 min. przy medianie 41 os./60 min. Jednak intensywność przelotów jesiennych i wiosennych ptaków szponiastych jest znacznie niższa od maksymalnych wartości notowanych w kraju.

Przytoczone dane odnoszą się do konkretnych terenów, jednak ze względów na stosunkowo niewielkie odległości i różnicowanie terenów mogą przynajmniej częściowo opisywać cały środkowy obszar gminy.

#### **Zmiany wpływające niekorzystnie na środowisko:**

Przekształcenia przestrzeni, które mogą wpływać negatywnie na środowisko gminy są raczej dość typowe i nie należą do wyjątkowo silnych. Należy przy tym zaznaczyć, że część negatywnych oddziaływań pochodzi spoza granic analizowanych obszarów.

Najbardziej znaczącą zmianą jest rozwój zabudowy mieszkaniowej, usługowej, czy przemysłowej, co może być niekorzystne ze względu na wymienione niżej problemy:

- braki w rozwoju sieci kanalizacyjnej,
- koniczność ograniczenia niskiej emisji.

Gmina Woźniki została uwzględniona w Programie Ochrony Powietrza dla strefy częstochowsko – lublinieckiej, który musiał być opracowany ze względu na przekroczenia:

- poziomu dopuszczalnego pyłu PM10 w roku kalendarzowym,
- dopuszczalnej częstości przekroczeń dopuszczalnego poziomu 24-godz. pyłu PM10,
- poziomu docelowego benzo(a)piranu w roku kalendarzowym.

Na terenie gminy konieczne są zatem działania naprawcze – termoizolacja budynków, zmiana sposobu ich ogrzewania, poprzez podłączenie do sieci gazowej lub ciepłowniczej lub wymianę dotychczasowych kotłów węglowych o niskiej sprawności na innego typu kotły, czy wręcz zrezygnowanie z nich na rzecz ogrzewania elektrycznego. Do osiągnięcia tych celów konieczne jest:

- ewentualna rozbudowa sieci gazowej i wykonanie przyłączy tej sieci do poszczególnych budynków,



- likwidacja pieców węglowych w mieszkaniach i domach jednorodzinnych,
- ewentualna rozbudowa sieci ciepłej i wykonanie przyłączy tej sieci do poszczególnych budynków.

Wznoszenie nowych obiektów budowlanych zawsze skutkuje zmianami w środowisku wodno-gruntowym, dochodzi do izolacji gleby oraz dewastacji „pierwotnej” szaty roślinnej. Do przedmiotowych zjawisk doszło na przestrzeni wielolecia, a nawet setek lat. Skutki środowiskowe stopniowej urbanizacji jednak nie wpłynęły degradacyjnie na stan środowiska w gminie, między innymi dzięki zachowaniu do tej pory stosunkowo małej intensywności i inwazyjności działań. Z rozwojem społeczno-gospodarczym wiąże się jednak zjawisko zajmowania coraz większych terenów pod nowe inwestycje, co nie zawsze jest w pełni zgodne z racjonalnym zarządzaniem przestrzenią. Niektóre obiekty powstają bowiem niemal na granicach terenów wcześniej zagospodarowanych - przemysłowych, a obecnie pozbawionych funkcji (przykładem są tereny i budynki w Woźnikach w rejonie ul. Dworcowej).

Niekorzystnym zjawiskiem jest również coraz większe rozpraszanie zabudowy oraz fragmentaryzacja przestrzeni przyrodniczej związana z wygradzaniem terenów inwestycyjnych oraz rozwojem układu drogowego.



Fot. 26. Przykład realizacji bardzo długiego i pełnego ogrodzenia, poprowadzonego wzdłuż granicy rezerwatu

---

#### **Ocena stanu ochrony i użytkowania zasobów przyrodniczych oraz stanu zachowania walorów krajobrazowych i możliwości ich kształtowania:**

Zasoby przyrodnicze oraz wartości krajobrazowe są na analizowanym obszarze dość wysokie i raczej dobrze zachowane. Najcenniejsze pod tym względem tereny są chronione w postaci:

- Parku Krajobrazowego „Lasy nad Górną Liswartą” obejmującego północno-zachodni fragment gminy,
- rezerwatu przyrody „Góra Grojec”,
- obszaru Natura 2000 Bagno Bruch koło Pyrzowic PLH240035.

Walorem gminy jest duży udział lasów w południowej i północnej części gminy oraz gleby o wysokich klasach bonitacyjnych, pozwalające na rozwój rolnictwa.

Istniejąca zabudowa jest dość zróżnicowana pod względem gabarytów, stanu, czy walorów krajobrazowych. Generalnie można tu wyróżnić zwartą zabudowę charakterystyczną dla małych miasteczek, różnego typu współczesne budynki jednorodzinne, obiekty usługowe, czy usługowo-przemysłowe. Wśród nich wyróżniają się obiekty o dużym znaczeniu dla budowania krajobrazu kulturowego, w tym zabudowa historyczna zachowana nierzadko w formie zespołów folwarcznych, czy folwarczno-fabrycznych. Wyróżniającym się budynkom czasem towarzyszą stare, okazałe drzewa. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na ciekawą historię opisywanych terenów, której przejawem jest nie tylko zachowana architektura, ale również liczne tablice i nazwy ulic poświęcone postaci Józefa Lompy, czy groby powstańców śląskich. Ważny punkt historyczno-krajobrazowy dla centralnej części gminy stanowi Góra Grojec.

Częściowo wartości krajobrazowe są już eksponowane – przez gminę przebiega szlak rowerowy Kluczbork- Zawiercie, kościół św. Walentego położony jest na szlaku drewnianych obiektów sakralnych,



który jest wspólnym projektem turystycznym Śląska, Małopolski, Podkarpacia, przez Lubszą prowadzi szlak turystyczny Józefa Lompy, łączący Woźniki z Olesnem.

Krajobraz kulturowy jest potencjałem dla rozwoju turystyki i winien on podlegać ochronie oraz lepszemu „udostępnieniu”. Można na przykład popierać rozwój turystyki rowerowej w regionie, czemu sprzyja położenie Woźnik pomiędzy dwoma dużymi ośrodkami – Katowicami i Częstochową.

Do terenów o często niekorzystnych przekształceniach pod względem krajobrazowo-ekologicznym należą obszary kopalni i poeksploatacyjne. Obszary te powinny podlegać pełnej rekultywacji, która może prowadzić do wykształcenia się bardzo cennej przyrodniczo i krajobrazowo przestrzeni.

#### **Wnioski:**

**Za podstawowe uwarunkowania przyrodnicze gminy Woźniki należy uznać:**

- ❖ obecność obszarów chronionych oraz wartościowych dużych kompleksów leśnych,
- ❖ dość urozmaiconą geomorfologię i związane z nią wysokie walory krajobrazowe,
- ❖ powiązanie ekologiczne - południowa część gminy - Lasy Lublinieckie są łącznikiem pomiędzy Jurą Krakowsko-Częstochowską z Lasami Stobrawsko-Turowskimi, stanowiąc jeden z największych szlaków migracyjnych w województwie śląskim - w koncepcji sieci ECONET-POLSKA zaklasyfikowane jako korytarz ekologiczny o znaczeniu krajowym, z kolei północno-zachodni fragment gminy został włączony do sieci jako krajowy obszar węzłowy;
- ❖ wysoki udział gleb dobrej jakości, przydatnych do produkcji rolnej;

**ale także:**

- ❖ rozproszenie obszarów leśnych i dość niska lesistość w centralnej części gminy,
- ❖ lokalne ubożenie krajobrazu,
- ❖ zmiany ilościowe stosunków wodnych.

**Z uwagi na specyfikę terenów gminy jako główne cele w zakresie kształtowania struktury przyrodniczej należy określić:**

- ❖ ochronę kompleksów leśnych i obszarów zadrzewień, utrzymanie oraz wzmocnienie ich ekologicznych funkcji,
- ❖ utrzymanie otwartych przestrzeni, głównie terenów rolniczych, jako struktur współbudujących powiązania środowiskowe oraz krajobraz,
- ❖ zachowanie równowagi w układzie człowiek - środowisko (równowagi ekologicznej),
- ❖ wprowadzanie zieleni do przestrzeni zainwestowanych.

**Na terenach przestrzeni zurbanizowanych należy:**

- ❖ określić duże areale działek dla nowych inwestycji,
- ❖ określić wysokie wskaźniki powierzchni biologicznie czynnej,
- ❖ propagować urządzenie zieleni przydomowej z wykorzystaniem gatunków rodzimych,
- ❖ odstąpić od realizacji ogrodzeń pełnych,
- ❖ utrzymać i wprowadzać zieleni wysoką na tereny zainwestowane,
- ❖ strefować zabudowę, utrzymywać mniejszą intensywność od strony rzek i lasów.

**Wskazuje się na konieczność ochrony krajobrazu kulturowego oraz potrzebę przeprowadzenia waloryzacji krajobrazowej z uwzględnieniem obiektów o wartościach historycznych i kulturowych.**



## Rozdział 4

### STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

#### Historia Gminy:

Woźniki to jedno z najstarszych miast górnośląskich. W 1270 roku otrzymały pierwsze prawa miejskie (targowe). W 1454 roku pełnię praw miejskich nadał Woźnikom książę strzelecko – niemodliński Bernard. Zasadniczym czynnikiem miastotwórczym było ich położenie na szlaku handlowym z Wrocławia – Oleśnicy poprzez Kluczbork - Olesno - Lubliniec - Woźniki do Siewierza i Krakowa. Po wojnach śląskich i włączeniu miasta do Prus, Woźniki utraciły przejściowo prawa miejskie choć wciąż pozostawały ważną stacją celną na granicy prusko-rosyjskiej. Do XVIII wieku podlegały coraz silniejszemu uprzemysłowieniu. Na jego terenie działały fryszerki i kuźnice. W 1798 roku miasto prawie całkowicie spłonęło. W drugiej połowie XIX wieku Woźniki były jednym z największym miast ziemi lublinieckiej i liczyły 1500 mieszkańców, w 1858 roku odzyskały prawa miejskie. Niestety rozwój gospodarczy terenów sąsiednich, w tym aglomeracji śląskiej, ograniczył urbanizację na obszarze gminy. Wiek XIX to również okres krzewienia polskości pod rządami Prus, walka z germanizacją i przede wszystkim działalność Józefa Lompy.

Podczas II powstania śląskiego obszar ziemi woźnickiej określany był jako Republika Woźnicka. 20 marca 1921 roku w plebiscycie górnośląskim zdecydowana większość mieszkańców Woźnik opowiedziała się za przyłączeniem do Polski. W związku z tym, że na terenie Górnego Śląska wynik nie był zadowalający dla Polaków, doszło do wybuchu III powstania śląskiego. Z Woźnik 3 maja 1921 roku wyruszyły oddziały powstańcze w kierunku Olesna i m.in. zajęli Lubliniec. Rezultatem walk powstańczych było przyłączenie ziem do Polski.

W 1932 roku miasto zostało połączone koleją z magistralą węglową. Połączenie było czynne do lat 90-tych XX wieku. Magistrala węglowa łączyła bezpośrednio zagłębie węglowe Górnego Śląska z Gdynią i była największą inwestycją transportową II Rzeczypospolitej.

Rysunek 9. Woźniki na tle mapy z 1934 roku



(źródło: <http://polski.mapywig.org>)

Nadmienić należy, iż z zapisów z 1917r. wiadomo, że Babienica, była gminą w okręgu lubszeckim, w skład której wchodziły miejscowości Berków, Dubiele i Mzyki. Do roku 1976 istniała gmina Psary. W 1976 roku siedzibę gminy przeniesiono do miasta Woźniki, a nazwę gminy zmieniono na Woźniki. Gmina Psary istniała w latach 1973-1976, a swoją siedzibę miała w Lubuszy. Jeszcze wcześniej, bo do roku 1954 obecna



gmina Woźniki nosiła nazwę gmina Lubsza. Składała się wówczas z 6 gromad: Babienica, Kamienica, Ligota Woźnicka, Lubsza, Piasek i Psary.

### Zabytki:

Przeszłość historyczną opisywanych terenów dokumentuje wiele stanowisk archeologicznych oraz liczne obiekty zabytkowe. W celu ochrony materialnych przejawów historii i kultury sporządzono Gminną Ewidencję Zabytków. Obiekty do niej włączone, zgodnie z zarządzeniem Nr KR.120.44.2013 Burmistrza Woźnik z dnia 11 kwietnia 2013 roku w sprawie założenia ewidencji zabytków Gminy Woźniki, wymieniono poniżej.

Tabela 7. Obiekty wpisane do rejestru zabytków Wojewody Śląskiego

| Miejscowość obiekt:                                                                                                                                   | Nr rej. / data wpisu | Zdjęcie                                                                                                                                                      |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| LUBSZA                                                                                                                                                |                      |                                                                                                                                                              |
| 1. Kościół parafialny w zespole kościoła p.w. św. Jakuba Starszego, powstały w poł. XV w., przebudowywany - ul. Lompy 76                              | A.88 / 1978          |                                                                            |
| 2. Plebania w zespole kościoła p.w. św. Jakuba Starszego, powstała w 1709 r., przebudowywana - ul. Lompy 76                                           | A.90 / 1978          | <br>(źródło: <a href="http://www.maps.google.pl">www.maps.google.pl</a> ) |
| 3. Szkoła i organistówka tzw. „Dom Lompy” w zespole kościoła parafialnego p.w. św. Jakuba Starszego powstała w 1709 r., przebudowywana - ul. Lompy 83 | A.89 / 1976          |                                                                          |



| PIASEK                                                                                                                      |              |                                                                                      |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|--------------------------------------------------------------------------------------|
| 4. Kościół ewangelicko – augsburski, powstały 1755 r., przebudowywany - Plac Powstańców 9                                   | A.93 / 1978  |    |
| WOŹNIKI                                                                                                                     |              |                                                                                      |
| 5. Kościół p.w. św. Katarzyny, powstały XV w., wielokrotnie przebudowywany – Rynek 5                                        | A.98 / 1948  |   |
| 6. Kościół cmentarny p.w. św. Walentego, drewniany, powstały w I poł. XVII w., przebudowywany - ul Tarnogórska              | A.99 / 1948  |  |
| 7. Układ urbanistyczny miasta powstający XIII/XIV w. – Rynek, Krakowska, Tarnogórska, Koziegłowska, Księdza Kiebla, Chopina | A.272 / 1978 |                                                                                      |



Tabela 8. Obiekty wpisane do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków:

| Obiekt, czas jego powstania:                                                  | Lokalizacja:                                                         |
|-------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------|
| 1. Pałac (ob. hotel, ośrodek szkoleniowy), II połowa XIX w.,                  | Czarny Las 8,                                                        |
| 2. Park dworski, II połowa XIX w.,                                            | Czarny Las 8,                                                        |
| 3. Cmentarz rzymsko – katolicki, ok. XIV w.,                                  | Lubsza, ul. Lompy,                                                   |
| 4. Plebania przy kościele ewangelicko – augsburskim tzw. Pastorówka, 1912 r., | Piasek, ul. Powstańców 9,                                            |
| 5. Dawna szkoła, 1922 -1926 r.,                                               | Piasek, ul. Lubliniecka 3,                                           |
| 6. Cmentarz ewangelicko – augsburski, Piasek, II połowa XVIII w.,             | 300 m na E od centrum wsi<br>pomiędzy ul. Wolności<br>i Partyzantów, |
| 7. Ratusz , czas powstania 1862 r., 1926-27 r.,                               | Woźniki, Rynek 11,                                                   |
| 8. Cmentarz rzymsko – katolicki, XVII/XVIII w., 1945 r.                       | Woźniki, ul. Tarnogórska                                             |

Stanowiska archeologiczne:

1. Grodzisko – Woźniki, ul Tarnogórska (AZP 91-48/1/1; wpis do rejestru: A/245),
2. Grodzisko – Psary (AZP 47/1/1),
3. Osada – Piasek (AZP 91-47/2/8),
4. Osada – Psary (AZP 91-47/2/5),
5. Osada – Woźniki (AZP 91-48/3/3),
6. Osada – Woźniki (AZP 91-48/4/4),
7. Grobla – Woźniki (AZP 91-48/2/2),
8. Cmentarzysko - Lubsza (AZP 91-47/2/2),
9. Cmentarzysko – Piasek (AZP 91-47/1/6),
10. Czarny Las (AZP 90-48/1/16),
11. Czarny Las (AZP 90-48/2/17),
12. Czarny Las (AZP 90-48/3/15),
13. Kamienica (AZP 90-47/1/2),
14. Kamieńskie Młyny (AZP 90-48/1/1),
15. Kamieńskie Młyny (AZP 90-48/2/2),
16. Kamieńskie Młyny (AZP 90-48/3/3),
17. Kamieńskie Młyny (AZP 90-48/4/4),
18. Kamieńskie Młyny (AZP 90-48/5/5),
19. Kamieńskie Młyny (AZP 90-48/6/6),
20. Kamieńskie Młyny (AZP 90-48/7/7),
21. Kamieńskie Młyny (AZP 90-48/8/8),
22. Ligota Woźnicka (AZP 91-48/3/13),
23. Lubsza (AZP 91-47/3/3),
24. Lubsza (AZP 91-47/4/4),
25. Lubsza (AZP 91-47/5/7),
26. Woźniki (AZP 91-48/6/5),
27. Woźniki (AZP 91-48/7/6),
28. Woźniki (AZP 91-48/9/7),
29. Woźniki (AZP 91-48/10/8),
30. Woźniki (AZP 91-48/11/9),
31. Woźniki (AZP 91-48/12/10),
32. Woźniki (AZP 91-48/13/11),
33. Woźniki (AZP 91-48/14/12),
34. Woźniki (AZP 91-48/16/22),
35. Woźniki (AZP 92-48/16/1),
36. Wyrobisko ilitu przy cegielni – Woźniki (stanowisko paleontologiczne).

Dla kształtowania krajobrazu kulturowego gminy bardzo ważne jest grodzisko na Górze Grojec (AZP91-47/1/1, Psary). Związane są z nim miejscowe legendy, a jego położenie oraz ukształtowanie terenu powodują, że stanowi bardzo charakterystyczny punkt w przestrzeni środkowo-zachodniej części gminy.





Fot. 27. Widok na Górę Grojec

Pozostałe obiekty:

1. Kaplica św. Stanisława – Babienica, ul. Główna 55,
2. Kapliczka – Babienica, ul. Lubszecka 15,
3. Kaplica – Dyrdy, ul. Piaskowa,
4. Brama główna w zespole kościoła p.w. św. Jakuba Starszego – Lubsza, ul Lompy 76,
5. Nowa plebania w zespole kościoła p.w. św. Jakuba Starszego – Lubsza, ul Lompy 76,
6. Kapliczka p.w. św. Jana Nepomucena – Lubsza, ul Lompy 76,
7. Kapliczka p.w. św. Floriana – Lubsza, Lompy 48,
8. Kaplica – Mzyki, ul. Słoneczna 42,
9. Kaplica św. Jana Nepomucena – Pakuły, ul. Wolna (w lesie),
10. Kapliczka przydrożna – Psary, ul. Lompy 9,
11. Kapliczka – Psary, ul. Powstańców,
12. Kapliczka – Śliwa 1,
13. Mur z bramą w zespole kościoła św. Katarzyny– Woźniki, Rynek 5,
14. Plebania w zespole kościoła św. Katarzyny – Woźniki, Rynek 5,
15. Kapliczka św. Jana Nepomucena – Woźniki, Rynek 5,
16. Kapliczka św. Floriana – Woźniki, ul. Florianek,
17. Kaplica NMP – Woźniki, ul. Koziegłowska,
18. Kaplica Góra Oliwna – Woźniki, ul. Krakowska/Krzyżowa,
19. Szkoła – Kamieńskie Młyny, ul. Szkolna 10,
20. Szkoła – Lubsza, ul. Szkolna 1,
21. Szkoła – Woźniki, ul. Powstańców 7,
22. Dawna szkoła – Ligota Woźnicka, ul. K .Miarki 54,
23. Dom – Woźniki, Rynek 6,
24. Dom w zespole folwarcznym – Woźniki, ul. Solarnia 2.

W obrębie granic gminy zachowały się układy przestrzenne, które powinny podlegać ochronie. Woźniki posiadają zabytkowy układ urbanistyczny z szachownicą wokół prostokątnego rynku oraz zwartą zabudową kwartałów ulicznych, zespołem kościoła parafialnego oraz zespołem cmentarza parafialnego z drewnianym kościółkiem Św. Walentego. Układ ten jest chroniony i wpisany do rejestru zabytków (nr A.272./1978 r.; R – 398/53).

Na terenie gminy, w Czarnym Lesie, znajduje się tylko jeden park uznany za zabytkowy. Wraz z murowanym pałacem tworzy on cenny zespół, nawet pomimo braku zachowania wyraźnych śladów założeń ogrodowych. Decyduje o tym skład gatunkowy i rozmiary drzew oraz historia obiektu. Prawdopodobnie tu w pałacu, w nocy z 2 na 3 maja 1921 roku Wojciech Korfanty, ówczesny Polski Komisarz Plebiscytowy na Górnym Śląsku podpisał odezwę wzywającą polskojęzyczną ludność Górnego Śląska do zbrojnego powstania - III Powstania Śląskiego ([www.wozniki.pl](http://www.wozniki.pl)).

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Woźniki (2002r.) za wytycznymi konserwatorskimi (zaakceptowanymi przez Śląski Wojewódzki Oddział Służby Zabytków 15.11.1999r.) uznaje za cenne układy przestrzenne wsi Lubsza oraz Piasek, cały zaś zabytkowy układ



urbanistyczny Woźnik umieszcza w strefie ochrony ekspozycji. Poniżej wymieniono wszystkie tereny wyznaczone przez służby konserwatorskie i wpisane w Studium wraz w przyjętymi oznaczeniami, a następnie przyjęte dla nich ustalenia:

- **Strefa Ochrony konserwatorskiej Historycznego Krajobrazu Kulturowego Woźnik z podstrefami:**
  - B1 układ urbanistyczny miasta Woźniki,
  - B2 zespół kościoła parafialnego,
  - B3 cmentarz parafialny z kościołem św. Walentego,
  - K1 strefa ochrony krajobrazu kulturowego – zespół podworski,
  - K2 strefa ochrony krajobrazu kulturowego – zespół dworca kolejowego,
  - E1 strefa ochrony ekspozycji zabytkowego układu urbanistycznego,
  - W1 strefa ścisłej ochrony archeologicznej w rejonie cmentarza i kościoła Św. Walentego,
  - OW1 strefa obserwacji archeologicznej, łąki w rejonie Statku;
- **Strefy ochrony konserwatorskiej odosobnionych zespołów i obiektów:**
  - B4 układ przestrzenny wsi Lubsza,
  - B5 układ przestrzenny wsi Piasek,
  - B6 zespół dworski w Czarnym Lesie,
  - K3 strefa ochrony krajobrazu kulturowego zespół folwarczny w Babienicy,
  - K4 strefa ochrony krajobrazu kulturowego zespół w Piasku,
  - K5 strefa ochrony krajobrazu kulturowego zespół w Zdzieradowcu,
  - W2 strefa ścisłej ochrony archeologicznej w zachodnim rejonie Ligoty Woźnickiej,
  - OW2 strefa obserwacji archeologicznej na południe od wsi Pakuły,
  - OW3 strefa obserwacji archeologicznej w północno-zachodnim rejonie Ligoty Woźnickiej,
  - OW4 strefa obserwacji archeologicznej na południowo-zachodnim rejonie wsi Piasek,
  - OW5 strefa obserwacji archeologicznej w północno-zachodnim rejonie wsi Sośnica.

Ustalenia konserwatorskie dla układu urbanistycznego miasta Woźniki:

- wymóg utrzymania istniejącego układu ulic,
- wymóg zachowania historycznych podziałów i linii zabudowy,
- zakaz usuwania zachowanych elementów wystroju architektonicznego w przypadku remontu budynku,
- wymóg pozostawienia zachowanych elementów małej architektury,
- wymóg pozostawienia Rynku jako placu publicznego z nawierzchnią w przeważającej części brukowaną, z zielenią nie przysłaniającą pierzei, bez formalnych podziałów wewnętrznych.

Ponadto wyznacza się zasady kształtowania zabudowy oraz ustala się konieczność uzgadniania projektów ze służbami konserwatorskimi, a w przypadku prowadzenia prac ziemnych wymagany jest nadzór archeologiczny.

Ustalenia konserwatorskie dla kościoła parafialnego p.w. św. Katarzyny:

- wymóg konserwacji budynków kościoła, kaplicy i plebanii oraz ogrodzenia zgodnie z zasadami wyznaczonymi przez służby konserwatorskie,
- zakaz nowych lokalizacji w granicach zespołu z wyłączeniem niewielkich obiektów wynikających z potrzeb kultu oraz małej architektury, po uzgodnieniu z właściwym organem służb konserwatorskich.

Ustalenia konserwatorskie dla zespołu kościoła p.w. św. Walentego:

- wymóg konserwacji kościoła zgodnie z zasadami wyznaczonymi przez służby konserwatorskie,
- wymóg zachowania historycznego układu cmentarza, pozostawienie historycznych nagrobków oraz elementów małej architektury,
- zakaz usuwania starodrzewu, poza drzewami chorymi i stwarzającymi zagrożenie.

Ustalenia konserwatorskie dla ochrony krajobrazu kulturowego zespołu podworskiego:

- wymóg zachowania historycznie ukształtowanego układu przestrzennego oraz zharmonizowania obiektów w przypadku lokalizacji nowych obiektów,
- wymóg uzgadniania ze służbami konserwatorskimi sposobu użytkowania istniejących obiektów i terenu,
- postulat uczytelnienia lokalizacji nasadzeniami o tradycyjnym składzie gatunkowym.

Ustalenia konserwatorskie dla ochrony krajobrazu kulturowego zespołu dworca kolejowego:

- wymóg zachowanie rozplanowania zespołu i ukształtowania terenu,
- postulat adaptacji zachowanych obiektów dworcowych.



Ustalenia konserwatorskie dla ochrony ekspozycji zabytkowego układu urbanistycznego:

- wymóg utrzymania istniejącego układu ulic, dopuszcza się wytyczanie nowych pod warunkiem zachowania czytelności starych przebiegów,
- wymóg zachowania zabudowy w układzie kalenicowym z dachami jak w strefie B1,
- ograniczenie wysokości budynków do 2 kondygnacji,
- postulat stosowania w elewacji tradycyjnych materiałów wykończeniowych.

Ustalenia konserwatorskie dla strefy ścisłej ochrony archeologicznej:

- zakaz wszelkiej działalności inwestycyjnej nie związanej bezpośrednio z rewitalizacją terenów,
- dopuszczalne są działania polegające na konserwacji zachowanych fragmentów zabytkowych ekspozycji w terenie, zaznaczanie reliktów, pozostawienie terenów otwartych pełniących funkcje rekreacyjne,
- działalność inwestycyjna może być prowadzona wyłącznie po przeprowadzeniu szczegółowych badań archeologicznych.

Ustalenia konserwatorskie dla strefy obserwacji archeologicznej:

- wymóg prowadzenia wszelkich prac naruszających strukturę gruntu oraz zadrzewień pod nadzorem archeologicznym.

Ustalenia konserwatorskie dla układu przestrzennego wsi Lubsza:

- wymóg zachowania przy ul. Lompy tradycyjnej linii zabudowy oraz określonych zasad kształtowania zabudowy,
- wymóg zachowania historycznie ukształtowanego układu przestrzennego zespołu podworskiego (usytuowania obiektów, linii zabudowy i gabarytów) oraz zharmonizowanie architektury w przypadku lokalizacji nowych obiektów,
- postulat podkreślenia lokalizacji zespołu podworskiego nasadzeniami o tradycyjnym składzie gatunkowym,
- wymóg konserwacji zespołu kościoła zgodnie z zasadami konserwatorskimi,
- zakaz nowych lokalizacji w granicach zespołu kościelnego, z wyłączeniem niewielkich obiektów wynikających z potrzeby kultu oraz małej architektury, po uzgodnieniu ze służbami konserwatorskimi,
- wymóg zachowania historycznego układu cmentarza, pozostawienie historycznych nagrobków oraz elementów małej architektury, zakaz usuwania starodrzewu poza drzewami chorymi lub stwarzającymi zagrożenie,
- zakaz lokalizacji w sąsiedztwie zespołu obiektów dysharmonizujących.

Ustalenia konserwatorskie dla układu przestrzennego wsi Piasek:

- wymóg ograniczenia wysokości budynków do 2 kondygnacji, z dachami stromymi, dwuspadowymi lub naczółkowymi, symetrycznymi,
- wymóg stosowania w elewacji materiałów tradycyjnych,
- zakaz usuwania zachowanych elementów wystroju architektonicznego w przypadku remontu budynku,
- wymóg konserwacji kościoła, plebanii oraz szkoły zgodnie z zasadami wyznaczonymi przez służby konserwatorskie,
- zakaz nowych lokalizacji w granicach zespołu kościelnego, z wyłączeniem niewielkich obiektów wynikających z potrzeby kultu oraz małej architektury, po uzgodnieniu ze służbami konserwatorskimi,
- wymóg zachowania historycznego układu cmentarza, pozostawienie historycznych nagrobków oraz elementów małej architektury, zakaz usuwania starodrzewu poza drzewami chorymi lub stwarzającymi zagrożenie,
- zakaz lokalizacji w sąsiedztwie zespołu obiektów dysharmonizujących.

Ustalenia konserwatorskie dla zespołu dworskiego w Czarnym Lesie:

- wymóg uzgadniania sposobu użytkowania (przeznaczenia) poszczególnych obiektów i zespołu jako całości ze służbami konserwatorskimi,
- wymóg zachowania historycznego układu przestrzennego zespołu (usytuowania i gabarytów) oraz zharmonizowania architektury w przypadku lokalizacji nowych obiektów,
- wymóg zachowania historycznych elementów małej architektury,
- wymóg prowadzenia wszelkich prac w parku na podstawie kompleksowej dokumentacji obejmującej cały teren, o szczegółowości dostosowanej do przewidywanej funkcji parku.

Ustalenia konserwatorskie dla ochrony krajobrazu kulturowego zespołów pofolwarcznych i podworskich w Babienicy, Piasku i Zdzieradowcu:

- wymóg zachowania układu przestrzennego (usytuowanie i gabaryty obiektów),
- wymóg konserwacji zachowanego starodrzewu oraz uzupełniania z uwzględnieniem tradycyjnego składu gatunkowego.



Ustalenia konserwatorskie dla strefy ścisłej ochrony archeologicznej W2:

- zakaz wszelkiej działalności inwestycyjnej nie związanej bezpośrednio z rewaloryzacją terenów,
- dopuszczalne są działania polegające na konserwacji zachowanych fragmentów zabytkowych ekspozycji w terenie, zaznaczanie relikwów, pozostawienie terenów otwartych pełniących funkcje rekreacyjne,
- działalność inwestycyjna może być prowadzona wyłącznie po przeprowadzeniu szczegółowych badań archeologicznych.

Ustalenia konserwatorskie dla strefy obserwacji archeologicznej OW2 – OW5:

- wymóg prowadzenia wszelkich prac naruszających strukturę gruntu oraz zadrzewień pod nadzorem archeologicznym.

#### **Wnioski:**

- ❖ W gminie znajduje się dużo ciekawych obiektów i terenów o wartościach historyczno-krajobrazowych, które powinny być chronione oraz wykorzystane dla kreowania indywidualnego charakteru przestrzeni, czy rozwoju funkcji rekreacyjno-turystycznych.
- ❖ Warte zachowania oraz nierzadko rewitalizacji są:
  - zespoły folwarczno-przemysłowe zlokalizowane w kilku miejscowościach (budynki związane z historią rozwoju gospodarczego zostały częściowo uwzględnione w ewidencji zabytków, jednak poza nimi wartości architektoniczno-kulturowe posiada większa liczba obiektów często zgrupowanych w ciągle czytelne i ciekawe zespoły),
  - modernistyczne budynki związane głównie z rozwojem szkolnictwa oraz zaplecza kolei (Psary, Woźniki).
- ❖ Wartości historyczno-krajobrazowe ma sam ślad linii kolejowej, która była poprowadzona przez tereny centralne gminy, blisko Góry Grojec, często na nasypach, co podnosi jej walory widokowe. Zachowanie nawet fragmentów tej linii np. w formie szlaku rowerowego może stanowić atrakcję turystyczną oraz pozwolić na ochronę zabytku infrastruktury komunikacyjnej, kiedyś niezwykle ważnego i pożądanego dla rozwoju tych terenów.



Fot. 28. Zespół fabryczny w centrum Woźnik





Fot. 29, 30. Psary – zespół budynków związanych z dawnym dworcem kolejowym



Fot. 31. Woźniki – budynek dawnego dworca, wskazany wraz z otoczeniem w Studium (2002r.) oraz wytycznych konserwatorskich



Fot. 32. Lubsza – szkoła, czas powstania 1935-1938 r., budynek wpisany do gminnej ewidencji zabytków



Fot. 33. Woźniki – budynek szkoły w 1938 r., wpisany do gminnej ewidencji zabytków